کاک او زرینه

عبدالغفور لیوال

پیلیزه

د هېلمند(۱) پر غاړه ناست یم ، سیند بهیږي
د بابا له لوړو غرونو را خوځیږي
غاړې غاړې د هامون تر اېلبندونو
په څپو وایي کیسې د تاریخونو
څه رازونه د طبیعت له کتابونو
یه هېلمنده! یه څپانده مسته سینده!
تا نه اورم ، غلي غلي راته ښایې
زما دتللیو زمانو ورک پرتمونه
ستا بهیر کې راروان په غورځنګونو
ستا څپو کې ، د نیکونو حسرتونه
یه هېلمنده ! یه سرکشه مسته سینده !
لا به څومره ازموېې ته ارادې مو
ستا په څېر زموږ پراخه حوصلې دي
چې مو څومره ړوبوې لا نه ړوبیږو
چې مو څومره کړوې هومره پخیږو

ستا په خېږ مو غورځنګونه مست څپانده
ستا پرځنډو مو جنډې دي لا رپانده
موږ هماغه یو، چې وو او لا به پایو
تا به ښو، لا به مستېږو تا به ستایو
زه دې اورم، چې څپو کې را ته وایې
حماسې زما د نیکونو، د ساکانو (۲)
زه دې وینم چې لا مست یې هم څپانده
خاطرو کې د پېړیو ځې بهانده
درته غوږ یم راته وایه راته وایه !
د نیکونو پرتمونه راته ښایه، راته ښایه !

لومړی سرود

د هېلمند د څپو خوږ ورم لګېږي
د ګز ځنې له اوبو سره نڅېږي
لوی زرنګ (۳) د پسرلي د کور مېلمه شو

جوړه سپینې بتې کڅ سره تاوېږي
سږکال ډېرې اوبه راغلې په هېلمند کې
د بابا پر څوکو ډېرې واورې شوي
د سیند غاړې ته د شنو باغونو منځ کې
د سپرو سپاهیانو ډله راروانه
د اسونو تر شا دوړې پورته کېږي
سپاره راغلل د هېلمند سلام یې وکړ
د سیند غاړه کې خواره وراه راتاو شول
د تاهیس ماساد (۴) مزدک ته لږ ورڅېرمه
هغه ځای چې د سیندونو اروا ګرځي
هر سهار، چې په کې لامبي هاپي (۵) ښکلې
د اسمان زر فروهرې (٦) په کې ستایي
د ساکي ټبر د سوبو عظمتونه .
د سپاهیانو مشرغږ وکړ سپروته
له مزدکه ګرد راتاو شئ، نیزه والو
خادمان دې د سیند غاړه کړي ګلپوښه
د هوما(۷) څلویښت خُمونه دلته راوړئ
سبا ورځ سپېڅلې ورځ د دغه کال ده
ګېیځ وخته چې لا لمر نه وي ختلی
چې لا بتې د سیند غاړه کې تاوېږي
د ساکانو د دربار سپاهیان به راشي
لمرخاته به د دعا رسم پرځای شي
د ساکانو ملکه، هغه اغلې
چې لښکر یې د اویا زره سپرو دی
هغه پېغله چې لمسۍ د تایمرېس (۸) ده
زموږ ستره ملکه ښکلې زرینه

لمرخاته به د دعا رسم پرځای کړي
د سپېڅلي هېلمند څو پستې څپې   به
د هغې د قدمونو درشل ښکل کړي
سبا لويه ورځ   ده، ټول زرنګ په تمه
د هېلمند برکتونه دې مدام وي
د زرينې ملکې د تاج ځلا ته
د لمر، ستوريو او سپوږمۍ دې پرې سلام وي.

دویم سرود

د سهار د وروستي ستوري ځلا درومي
سباوون پر اسمان سپینه کرښه کاږي
ستر هېلمند د زمانې په څېر روان دی
چېرته غلی، چېرته مست او خروشان دی
لوی مزدک ته د تاهیس ماساد ورڅېرمه
ډېر وګړي راټول شوي دي دعا ته
څه سپین ږیري، څه مېرمنې، څه ځوانان دي
درباریان کتار کتار ولاړ پر لاره
په پیره ولاړ سپاهیان دي نیزه واله
د ساکي ټبر مشران بر سر ولاړ دي
څوک راغلي د پامیر له سردرو دي
څه د سترې باکتریا (۹) له زاړه ښاره
څه مشران له هیندوکځه (۱۰) را اوښتي
له باګرام ، ناګرویهار (۱۱) اوکابورا (۱۲) نه
د سیند غاړه نن سهار داسې رنګینه
لکه ګډ شي سبزه زار له لاله زاره
ټول په تمه دي د ځوانې ټولواکمنې
هغه ښکلې، د ساکي ټبر ملکه
د زرینې د کوکب اواز شو پورته
لوی ډولونه په غربا شول چېرې لرې
تورومونو غاړې واېستې هوا ته
د چنچڼو سېل شو پورته له باغونو
سپینې بتې د سیند غاړې ته شوې غلې
د اسونو شیشنهار شو په میدان کې

گورېتان جوړه راتاو شول په اسمان کې
روان تخت دی پر اوږو د غلامانو
لس کنیزې وریسې دي سینګار کړې
سل ساتونکي سپین اسونه ترې چاپېره
راروان د هېلمند غاړې ته کوکب دی
د روان تخت پر سر ناسته ملکه ده
شنه بخمل باندې د تخت داسې ښکارېږي
لکه سپینه سپوږمۍ هسکه پر شنه څوکه
زرین تاج یې جوغه دار پر سر ولاړ دی
هسکه غاړه یې د سپینې قو تمثال دی
درباریان لاس پر نامه ورته ولاړ دي
د زرینې تخت روان په دبدبه دی
نیزه وال سپاهیان ولاړ دي لکه پڼې
لښکر ټول ورته ولاړ په تلوسه دی
لا لمر ځرک نه دی وهلی، خو رڼا ده
غلی شور د هېرمند خوږ په غوږ لګیږي
د مرغیو شورماشور راځی له ونو
د سهار وږمه پسته پسته چلیږي
ترومونو غاړې هسکې کړې نوا ته
د ډولونو غربهار اورېدل کیږي
ملکه له تخته کوزه په غرور شوه
د سیند غاړې ته یې واخیستل ګامونه
د سهار پستو وږمو یې جامې ښکل کړې
زرین تاج لاندې یې زلفې په نڅا شوې
تورې سترګې یې څپو سره په جنګ وې
د سیند غاړې ته ورکوزه شوه اوبو ته

د اوبو پستو څپو یې پښې ښکل کړې
د هېلمند اوبه یې لاس کې کړې راپورته
بیا یې وشیندلې خوا ته د باغونو
د خوږې هوا ژوره ساه یې کش کړه
ملکې کړې سترګې پټې ، مخ اسمان ته
د سرو شونډو په مکیز یې کوم څه وویل
د خپل تخت خوا ته ستنه په ناز ادا شوه
د مزدک د دروازې د دالان مخ ته
د هوما ځلوښت خُمونه کتار ایښي
هر یو خُم سره یوه ساقي ولاړه
سور دسمال د ملکې لاس کې ښکاره شو
او ځلوینښت جامونه ډک شول له خُمونو
تورومونو کړې غړانګې په هوا کې
د ډولونو غربهار ورسره مل شو
ملکې یوه د سر کوپړۍ (۱۳) کړه پورته
د پارتیانو د پاچا د سر کوپړۍ وه
شوې روانې جام په لاس ښکلې ساقیانې
په خرام خرام نږدې شوې ملکې ته
هر یوې خپل جام خالي کړ په کوپړۍ کې
ملکې په دواړو لاسو وه نیولې
کوپړۍ ډکه له ځلوښت جامه هوما شوه
ملکه شوه بیا روانه د سیند خواته
په اوبو کې کوزېدله کوزېدله
سپین کمیس یې د سپین ګل په څېر چترۍ شو
په اوبو کې ملکه داسې ښکاره شوه
لکه سپینه قو چې ګډه په اوبو شي

لکه سپین سوسن چې وناڅي ځپو کې
لکه سپینه سپوږمۍ ځل وکړي اسمان کې
په اوبو کې یې تصویر کړۍ کړۍ شو
د هېلمند غېږ کې هوسا روح د شهۍ شو
چې اوبه یې زنگنو نه شوې ورپورته
د کوپړۍ شراب یې تویې کړل په سیند کې
مخ اسمان ته په لوړ غږ یې دعا پیل کړه :
د تاهیس ماساد په روح یې کړه قبوله
ستر هېلمنده ! د ساکانو دا دعا ده
ستا ځپې دې تر ابده وي روانې
ستا له شوره مو دې ژوند اخلي خوندونه
د بابا څوکې له واورو تشې مه شه
ستا ناوونه په مستۍ تل بهاند اوسه
د ساکانو د ټبر سپېڅلیه سینده
زموږ د تندې د خړوب اسماني جامه
پرتا ویاړو ، کروندو ته اوبه راکړه
کب نیونکیو ته پریمانه کبان راوړه
زر مینځونکیو ته د زرو ذرې ورکړه
د باغونو د بدن د ژوند چینه شه
په ویالو کې ور بهیږه تر هرکلي
او د ژرندو پر مېچنو ورشېوه سه
فروهرې د اسمان په تاکې لامبي
وچو دښتو ته د ژوند روح روان شه
دا شراب ! دغه هوما! زموږه نذر
ستا رگونو کې زموږ د دعا نښه
د ساکانو اووه ټبره راټول شوي

که (تیشخولي) (۱۴) که (کڅوال)(۱۵) که (هومايي)(۱٦) دي
(ماساګیت)(۱۷) هم (اسپه یان)(۱۸) هم (دهاوي)(۱۹) دي
ورسره دي د (کاسیانو)(۲۰) لوی مشران هم .

دلته ټول نن راټول شوي او تا ستايي
اوو ټبرو نه ځلوېښت مشران راغلي
ستر هېلمنده! ستا تر څنګه راټول شوي
د هر مشر په نامه مو یو خُم ایښی
له هرخُم نه مو سپېڅلې هوما راوړه
چې يې نذر کړو دا ستا بهاندې غبږ ته
د ساکانو د ها ستر دوښمن کوپړۍ کې
چې پر موږ يې ستا اوبه هم پېرزو نه وې .
د پارتیانو د پاچا د سرکوپړۍ مو
د هوما له ځلوېښت جامه کړه راډکه
ستا اوبو ته مو ښښلي مست هوما دي
چې تا مست کړي، په څپو شې، په غورځنګ شې
د پارتیانو د پاچا کوپړۍ ده ښښه
چې موږ ټول سره یو لاس یو او یو زړه یو
نن جوړېږي د ساکي ټبر ټولنه
نن مزدک دیوه نوي پیل شاهد دی
نن هېلمند د یوه لوی ترون قاصد دی.

درېیم سرود

د مزدک تر څنګ راټول څلوېښت مشران شول
څه مشران هم د ملکې له درباره
ملکه ده راروانه له کېږدۍ نه
واه! په نویو اسماني جامو کې راغله
د ښایست پرنیاني جامو کې راغله
د ساکي ټبر مشران کتار ولاړ دي
د ښایسته زرینې امر ته تیار دي
ملکه پر خپل دریځ ور وختله
مخامخ څه په وقار ګوري لښکر ته
د څلوېښت مشرانو خپل ته یې خطاب دی
د ملکې د وینا یو نوی باب دی :
((د ساکي ټبر مشرانو سترې مه شئ
خدای مو راوله د ستر هېلمند درګاه ته
لوی زرنګ مو هرکلي ته سترګې ایښي
زمانې مو د جنګونو تر شا پرېښي
نن راټول پر یو ټغر پر یوه غولي
د ساکي خېلخانو جوړه ده ټولنه
تر دعا وروسته مو نن سره جرګه ده
پر اوبو د ستر هېلمند مو مرکه ده
د ساکانو لوی هېواد به نن بنیاد شي
د اووه ګونو خېلخانو به پرې زړه ښاد شي
له هامونه تر کاسغر او امو روده
له باختره تر باګرام او تر کابله

سر له ننه به دا ټول د ساک هېواد وي
له پاميره رانيولې تر زابله
سر له ننه زموږ وطن لوی ساکستان (۲۱) دی
د ارين د لوی کاله پر زړه ودان دی
د ساکي ټبر اووه لويې پښې دي
د ساکي ټولنې خويندې خېلخانې دي
که زرنګ دی او که بُست (۲۲) زموږ دوه سترګې
زموږ له سوبو په پارتيانو زلزلې دي
تاسو ټول ځلوېښت مشران زموږ ښاغلي
د ساکانو د ټبر د سر وګړي
په دربار کې زما درې ورځې مېلمه ياست
سره وتړئ د کلک پيوستون پړي .
ساکستان دې وي سر لوړی تر ابده!
په هېلمندخړوب او مست دې په هوما وي
له هرنن نه مو د ې ښه هره سبا وي !))
لښکر چيغې کړې ، مشرانو غږ کړ پورته :
تخت و بخت دې برقرار اوسه اغلې
زموږ سترې ملکې، زرينې ښکلې !
موږ راټول ستا په درشل، ستا په بورجل يو
ساتندوی د ساکستان په ګډ مورچل يو
ساکستان زموږ هېواد دی موږ پرې وياړو
د هېلمند د هر يو ځاڅکي حساب غواړو.

څلورم سرود

د زرنګ د پاچاهي ارګ په ماڼۍ کې
د هوما جامونه ګرځي مجلس جوړ دی
زرينه ملکه بر سر پر تخت ناسته
خادمان او کنيزانې ترې تاويږي
د ساکي مشرانو مخ ته پيالې ايښې
د هر يو ترڅنګ کوپړۍ دي د سرونو
څه په زرو دي پوښلې څه په سپينو
په دربار کې ده رڼا د قنديلونو
هر قنديل کې سل خوشبويه ډيوې بلې
د جامونو له کړنګا سره يو ځای شو
شرنګهار د پايزېبونو د ساقيانو
يا خندا ده يا خبرې د مشرانو
چېرته لرې د رباب و چنګ نغمه ده
يو ناڅاپه ملکه شوه را ولاړه
شور و زوږ چوپ شو يو دم په ټول دربار کې
ملکې په ډېر غرور، په هسکه غاړه
د ساکانو پر مشرانو ناره وکړه :
يه زما د لوی ټبر سترو مشرانو !
يه په توره او په پوهه کې ښاغليو !
پيوستون دې زموږ ټولو مبارک وي
خو نن غواړم ، چې يو راز درته ښکاره کړم
په ګاونډ کې د پارتيانو(۲۳) د نيتونو
اردوان چې د پارتيانو اوس پاچا دی
لوی لښکر د پارس را ايستی زموږ جنګ ته

پینځه وارې شل شل زره یې سرتیري
ورسره دي ډېر اسونه او اس ګاډي
په زنځیر تړلي سل وحشي پیلان هم
زموږ ښارګرو یې شمارلي دي پوځونه
اردوان دی راروان د زرنګ بند ته
چې د پیل په زور یې وران کړي یو ناڅاپه
زموږ ښار په لوی سیلاو باندې لاهو کړي
او بیا واړوي هېلمند و خپل وطن ته
زه زرینه ، چې لمسۍ د (تایمرېس) یم
چې لومړۍ ستره واکمنه زرینه وه
د کوروش د جنګ سوبمنه، ها ویاړلې
چې لښکر یې د پارسیانو تار په تار کړ
د خپل زوی کسات یې واخیست له کوروشه
چې د شاه پرې کړی سر یې ورنه راوړ
او په وینو د پارسیانو یې خړوب کړ
زما بدن کې هم تاویږي او چلیږي
د هغې انا د وینو غورځنګونه
د لومړۍ زرینې بله لور زرینه
نن ولاړه د هېلمند په ننګ و نام ده
هېلمند زوی د ساکستان زموږه ورور دی
هر یو څاڅکی د اوبو یې پر موږ پور دی
زموږ د مخ اب و ابرو همدغه سیند دی
زموږ پټي زموږ باغونه پرې خړوب دي
دا اوبه د ساکستان د وجود وینه
همدا سیند زموږ ډوډۍ زموږ خواړه دي
ټول ساکان د دغه ورور په وجود پایي

دغه سیند زموږ قدرت او سلطنت دی
زه لمسی د تایمریس بیا یم ولاړه
نن په ننګ د ستر هېلمند چې زما ورور دی
بل کوروش دی راروان بل يې لښکر دی
د لومړۍ زرینې روح موږ ته په تمه
هغه تېر تاریخ به بیا نن تکرارېږي
ما چې تاسو را بللي یاست له لرې
د یو نو ي جنګ پیغام درته لرمه
پر وطن د ننګ پیغام درته لرمه .
د ملکې په خبرو کې څه شور و
درباریان ټول په غورځنګ او شور ماشور شول
تر څنګونو شرنګاشرنګ د پلنو تورو
د جامونو شرنګاشرنګ له ټولو هېر کړ
اوګزریاخ (۲۴) ، چې د تیشخولو لوی سردار دی
په ادب شو راولاړ تعظیم يې وکړ
ملکې ورته په لاس اجازه ورکړه
اوګزریاخ ، هغه سردار د سردارانو،
وویل : تخت دې برقرار وي د زرینې
اردوان لا له پخوا نه زړګی ډک و
د خپل پلار پاچا فرهاد کسات يې غوښته
هغه کال (۲۵) ، چې اشکانیان بابل ته ولاړل
انتیوخوس . پاچا د روم . راغی جګړې ته
او فرهاد چې د رومیانو د جنګ نه و
له ساکي کځوالو خواست د مرستې وکړ
د کځوالو یو لښکر جنګ ته روان شو
په دې منځ کې د یونان لښکر رابېل شو

انتیوخوس یې په میدان یوازې پرېښود
فرهاد دم غنیمت وشمېره، سوبمن شو
انتیوخوس یې کړ تالا ترغې په جنګ کې
جنګ وروستی و، چې ساکان ډګر ته راغلل
خو مغرور فرهاد پر دوی نظر ونه کړ
د ساکانو مشر ورغی پاچا ته
چې موږ ژمنه کړه پوره، مرستې ته راغلو
زموږ برخه د جګړې راکړه واکمنه !
خو فرهاد چې مست د سوبې په ساغر و
د ساکانو لښکر سپک کړ په دربار کې
د ساکي کځوالو ستر سالار څروان و
یوناني لښکر یې وغوښت خپلې خوا ته
یونانیان چې شول ملګري د ساکانو
د بل جنګ توپان یې پورته کړ اسمان ته
له سوبمن فرهاد یې لاره- ګودر ورک کړل
د رومیانو په دعا یې اشکانیان کړل
فرهاد ومړ، د ساکانو په جګړه کې
ډېر ې زمکې یې کړې خپلې، زموږ ساکانو
له بابل څخه پارتیا ن بېرته په شا شول
اردوان چې اوس ځایناستی د فرهاد دی
قسم کړی، چې کسات به د پلار اخلي.
ملکه، د اوګزریاخ خبرې اوري
او نظر یې چېرته لرې دی ځیرلی
یو ناڅاپه یې سردار ته مخ راواړاو
د پارتیا نو ډېره زمکه وچه شوې
لکه وچه بیدیا تندې ده اخیستې

په ویالو کې یې اوبه اوس نه بهیږي
د فرهاد تر وینو دوی ته اوبه ګرانې
اوسنۍ جګړه را پېښه پر اوبو ده
د فرهاد کسات به وي او یا به نه وي
د پارتیانو په هېلمند پسې لښکر دی
د زرنګ او بُست تر منځ د اوبو بند دی
په دې بند یې د پیلانو لاس ور بر دی
له هامونه خپلو کلیو ته جر باسي
ځو ویالې به د هېلمند له بستر باسي.
ازرشید، چې د کځوالو لوی سردار و
په ملا ټیټ شو د ساکۍ زرینې مخ ته
په ادب یې پر ټټر کېښول لاسونه :
زه یم زوی د ستر ځروان ، چې لوی سوبمن و
زما پلار مغرور فرهاد سره په جنګ شو
پېژانده یې د پارتیانو لښکر داسې
لکه پېژني چې خلک د لاس رغوی
زما پلار د هغه جنګ کیسه کړه داسې
چې لښکر کې د فرهاد یو لوی سالار و
د ساکانو لوی اتل ستر پهلوان و
نوم یې کک ، و د هوما له ستر ټبره
په هر مټ کې یې د ځو پیلانو زور و
کک د غره په څېر ولاړ او د غره زوی و
دی بللو (کک کهزاد) د پارس لښکرو
د فرهاد پاچا ملګری او همدم و
د فرهاد او د ځروان سالار جګړه کې
د ساکانو مخ ته رانه غی ښاغلی

ویل : د خپلو عزیزانو جنگ ته نه ځم
خو فرهاد، چې د ساکانو تورو وخوړ
کک د خپل ملګري مرګ کړ ډېر خواشینی
زما پلار سالار ځروان داسې کیسه کړه
اردوان، چې د فرهاد پرځای پاچا شو
نو له کک سره یې کرکه و دوښمني شوه
کک راووت د پارتیانو له درباره
چېرته لرې کومې د ښتې ته روان شو.
په دې وخت کې، د هوما د ټبر مشر
ځوان هومان شو راولاړ ، چې څه ووایي
ملکې په اشاره اجازه ورکړه
هومان وویل : ملکه دې وي خوشاله
د ساکانو لوی هېواد دې تل ودان وي
تر هغو چې لمر راخیژي او سپوږمۍ شته
تر هغو دې تل ځواکمن ستر ساکستان وي
د ساکانو ټول اویا زره لښکر دی
خو ځوانان د هر ټبر تر دې لا زیات دي
ټول په ننګه د زرینې او هېواد یو
موږه ټول ستا پاچاهي باندې اباد یو
د ساکانو ټول اووه واړه ټبره
د هېلمند اوبو په ننګه ټول ولاړ یو
خو د سلو زنځیري پیلانو جنګ ته
څه چاره تر دې لښکر پورته په کار ده
د اسونو او پیلانو سره نه شي
د پیلانو مرګ د کک د ګورز ګوزار ده
بې له ککه دا جګړه ګټلی نه شو

د هېلمند پر اوبو بند ژغورلی نه شو
سل پيلان دي راروان چې بند ويجاړ کړي
زمونږ لښکر تر پښو لاندې رالتاړ کړي
د پيلانو جنګ ته کک پهلوان بويه
چې هر ګورز يې زنځيري پيل راګوزار کړي

لوی لښکر د اشکانيانو تار په تار کړي
زمونږ تربور ، هغه وياړلی سالار کک دی
په ځوانۍ د غره په شان مغرور او هسک دی
د هومان وينا ته ځير وه، د زرينې
په سرو شونډو څه خوږه موسکا خوره شوه
په پوښتنه يې هومان ته مخ ورواړاو
ستا تدبير، لکه باران پر تږې زمکه
ستا وينا لکه درمان د زخمي زړه ده
وايه، چېرې به پيدا ستر پهلوان کړو ؟
د هېلمند په ننګ به يې څنګه راروان کړو ؟
د پيلانو د جګړې بله لار نه شته
بې له دې چې د کک ګورز ته يې حيران کړو
يه هومانه ! د هوما د ټبر مشره
کک کهزاد، چې ستا تربور دی چېرته اوسي؟
چې جرګه ورته مشران د ساکستان کړو
چې لو ی جنګ ته يې له ځان سره روان کړو
هومان سر د درناوي په دود را کوز کړ
ويل : زمونږ د ملکې عمر دې اوږد وي
د فراه له کلا لرې يو هسک غر دی
د دې غره لمن کې اوسي کک وياړلی

یوه لویه شاهانه کلا(۲٦) یې جوړه
په کې ناست وي په غرور زموږ ښاغلی
خو کوم پټ غم یې په زړه دی لګیدلی
لکه غشی تېر و بېر ورنه وتلی
کک زخمي دی، کک غمجن دی کک ویرمن دی
غم خپګان د کک تر ټولو لوی دوښمن دی
څوک په راز د کک د زړه هېڅ خبر نه شول
شپه او ورځ ناست په دربار کې وي یوازې
د هوما ډک ډک خُمونه ورته ایښي
له ښایسته سترګو یې اوښکې وي روانې
خلک وایي: دي خبرې یې پرېشانې
بې له خپلو خادمانو او یارانو
نور یې څوک خلوت دربار ته تللی نه شي
ترې ویرېږي، څوک یې حال پوښتلی نه شي.
بس یوازې په دې راز یې مور پوهیږي
مور د زوی د زړه په حال باندې خبرېږي
مور یې هلته د فراه کلا(۲۷) کې اوسي
کله کله کک زرین تخت ور روان کړي
خپله مور خپلې کلا ته مېلمنه کړي
په اعزاز یې خپل دربار ته ور وبولي
په خلوت کې راز و نیاز ورسره وکړي
سر د مور پر زنګون کیږدي او غم هېرکړي
زړه ارامه د واړه ماشوم په څېر کړي.
د زرینې سترګې ډکې شوې له هیلو
په کتلو کې یې ځل د رڼا وشو
د لاسونو په پړکا یې ټول ارام کړل

ټول مشران يې يو يو ته‌ر کړل له نظره
بيا يې وګنډلې سترګې په ډيوو کې
غبږ يې پورته شو د هيلو په څپو کې :
کک به خامخا راځي دغې جګړې ته
ملا تړلی د پيلانو هنګامې ته
د سالار کک په وجود کې ساکي وينه
هم څپانده د هېلمند وياړلې مينه
کک به خامخا راځي زما باور دی
د فراه خوا ته مې حکم د سفر دی .

پینځم سرود

د فراه لویه کلا، دنګ دیوالونه
یو کم سل یې دي ولاړ لوی لوی برجونه
یو کم سل برجونه ډک له سپاهیانو
د دیوال پر سر یې ځي جوړه اسونه
فراه رود نه راروان دي ډک نهرونه
شا او خوا یې واړه کلي او باغونه
شنه فراه لکه په شنه کمیس کې ناوې
له کلا نه دي راتاو ډک خندقونه
د خندق تر غاړې شنه دي د ګز بوټي
په کې ګرځي د هیلیو سپین خېلونه
نن فراه کې شور ماشور د خلکو ډېر دی
د سپاهیانو او عسکرو څه غو غا ده
د کلا دروازه نن په ګلو پوښ ده
پر ختیځ برج لګېدلې اووه جنډې دي
د ساکانو د اووګونو ټېرونو
تورې، سرې او شنې جنډې هسکې رپېږي
دروازې نه رابهر کتار کتار دي
سپاهیان، څه یې سپاره او څه یې پلي
سینګار کړي مریيان او ښکلې مینځې
هرکلي ته راوتلي په تلوار دي
نن د ساکو ملکه، ستره زرینه
راروانه له زرنګه ده فراه ته
نن د ټول ساکستان حسن ټوله مینه
د فراه ستره کلا کې ده راټوله

ساکان ټول دي راوتلي تماشې ته
د زرينې ملکې مخ ننداري ته
د کلا په يوه څنډه کې ودانه
له ډېرو ښخه جوړه شنه ماڼۍ ده
لکه ګوته کې غمی داسې ځليږي
ګرد چاپېر يې د اوبو واړه لښتي دي
اولمن يې د ګلونو شنه ځولۍ ده
په ماڼۍ کې ده روښانه (۲۸) مېرمن ناسته
را روانه ورته ښکلې مېلمنه ده
شاه مېرمن روښانه ګوري دروازې ته
د ساکانو ملکه به کله راشي
هغه ستره زرينه، چې ژوند يې اوږد شه
ساکستان يې له وجوده نوراني دی
نن فراه کې مېلمنه ده د روښانې
بختور قدم يې زيری اسماني دی

شپږم سرود

د ماڼۍ په لوی تالار کې دوه مېرمنې
سره ناستې مخامخ پر دوه څوکیو
لاس په نام ورته ولاړې کنیزانې
دوه غلامه په لاسو کې صراحیانې
د هوما جامونه ایښي ملکو ته
شاه مېرمن روښانه ګوري زرینې ته
څومره ښکلې ملکه ده د ساکانو
څومره حسن خدای ورکړی دی هغې ته
د روښانې سترګې ځیر دي مېلمنې ته
او زرینه د روښانې په څېره کې
نښې ګوري د تېر شوي برم له ورایه
زړه کې وایي: افرین په داسې مور شه
چې د کک په څېر اتل یې دی روزلی
پهلوان کک چې لا دې نه دی لیدلی
افسانې یې د جنګونو اورېدلي
اوس د کک مېړانه ګوري د مور مخ کې
ولولو پسې اخیستې زړه یې رپي
د کک مور نه یې پوښتنې زړه کې ډېرې
ډېر رازونه دي، چې دا پسې راوتې
کک اوس چېرې دی؟ په څه باندې اخته دی؟

خلک وايي : چې يې ځان زنداني کړی
په کوم لرې غره کې اوسي تل يوازې
زړه يې تور دی له رزمونو او بزمونو ؟
د کک مورې د ساکانو شاه مېرمنې !
يه د تېرو عظمتونو لوېې نښې !
د ساکانو اووه ټبره ځي جګړې ته
دا جګړه د ستر هېلمند پر سر جګړه ده
د هېلمند اوبه زموږ د وجود وينې
له دوښمن سره د ژوند و مرګ کيسه ده
ساکستان خو په هېلمند باندې ژوندی دی
د ساکانو کروندې دي که رمې دي
که باغونه ، که ښارونه دي که کلي
که ښاه ګانې، کاريزونه، که چينې دي
که انار دي که انګور اراکوزيا کې
که غنم دي که وربشې زموږ په بُست کې
که زرنګ په اوبو موړ په رمو ښورب دی
که دا شنه فراه ښايسته ده لکه ناوې
په هري کې هم بکواه کې شنه باغونه
که هامون که يې کبان دي که هيلۍ دي
بس د ټولو ژوند تړلی په هېلمند دی
اوس پاچا د اشکانيانو راوتلی
لوی لښکر يې د پيلانو خوځولی
راروان دی چې ړنګ بند د ساکستان کړی
د هېلمند بهير په خپلې خوا ورمات کړي
د پارس تنده زموږ په وينو کړي خړوبه
د ساکانو اووه ټبره سره يو دي

ټول په ننګ د ساکستان دي درېدلي
د پارسيانو له لښکره مو ډار نه شته
خو د سلو زنځيري پيلانو غم د ی
زموږ اسونه ارابې يې د جنګ نه دي
پيل افګن بويه جګړې ته د پيلانو
پهلوان دريږي مخ ته د ديوانو
چې ترې وژغوري لوی بند د ساکستان مو
د کک ګورز بويه تندي ته د هاتيانو
زه راغلې يم، پخپله چې کک بوځم
زه زرينه، ملکه د ساکستان يم
سکه لور د تايمرېس انا له وينې
زه واکمنه پر اووه ګونو ټبرونو
سکه خور د ستر هېلمند د غورځنګونو
يم پخپله پهلوان پسې راغلې
پيل افګن د ساکستان پسې راغلې
ته چې ستره شاه مېرمن زموږ د ټبر يې
د هېلمند د غورځنګونو سکه مور يې
هېلمند ستا په شيدو موړ، په خولو مست دی
راته وايه، چې کک چېرته پناه شوی
چېرته تللی، چېرته اوسي زموږ ښاغلی؟
د روښانې سترګې ډکې شوې له اوښکو
خدايزده چېرته يې ګنډلي تورې سترګې
خدای خبر چې يې په زړه کې څه او څه دي
مور د زوی غم ته ځوريږي او ژړيږي
زرينه د شاه مېرمن سترګو ته ګوري
د هغې څېره کې لولي داستانونه

افسانې د کک د ژوند او پټ رازونه
شاه مېرمن روښانه پاځېده له ځایه
ورو ورو راغله او زرینې ته نږدې شوه
ویل یې : په زما د ستر ټبر واکمنې
د ساکانو د سر تاج ښکلې زرینې
زما د زوی د غم کیسه اوږده کیسه ده
دا د مینې او جنګ لویه افسانه ده
کک اتل و، کک د جنګ لوی پهلوان و
کک په ګورز باندې وهل لوی لښکرونه
کک د ټولو اشکانیانو د زړه سر و
د فرهاد پاچا دربار کې نازولی
د حرم او د دربار محرم راز و
کک سرکش و، کک مغرور و، کک عاصي و
کک د غره په څېر سرلوړی او یاغي و
د دربار له ډېر و نجونو یې زړه وړی
ډېر زړګي یې د بریتو په کنجک بند ول
پېغلو مینه په سیالۍ د کک کوله
خو یاغي کک د سپین اس په څېر سرکشه
بې پروا و د هرچا له ناز مکیزه
یوه لور وه د فرهاد پاچا ګلبویه
چې ښکلا یې وه مشهوره په ټول پارس کې
ګلبویې په دلبرۍ کې میدان یووړ
د کک زړه همدې نجلۍ په جهان یووړ
کک مین د ګلبویې په ښایستو شو
مغرور زړه یې د دې ناز ته په ټوپو شو
هره ورځ له مازیګره تر ماښامه

د پاچا باغ کې به وشول دیدنونه
کک به کېښبود سر پر ولي د گلبوېې
راز و نیاز به د جوړه سترگو اغاز شو
دا کیسه د مینې پټه پاتې نه شوه
د فرهاد پاچا غوږونو ته چا یووړه
یوه ورځ له ورځو راغی فرهاد باغ ته
کک یې وغوښته ، چې راز د مینې څه دی؟
کک په زغرده سپیناوی د مینې وکړ
گلبویه یې له پاچا نه وغوښتله
پاچا تریخ شو، خو د کک زړه یې مات نه کړ
ویل : بابل کې د رومیانو جنگ ته درومو
چې جگړې نه راستانه شو بیا به گورو
ښایي لاس د گلبوېې په لاس کې درکړم
انتیوخوس د بابل زمکې دي نیولې
په دې جنگ کې مې اړتیا ده د کک گورز ته
د رومیانو جنگ ته ولاړ شه زموږ زمریه !
د گلبوېې ولور سوبه د جگړې ده
کک چې مست په جام د عشق د گلبوېې و
له خپل گورز سره روان د جنگ په لور شو
په خپل گورز یې په لښکر کې وکړې لارې
له رومیانو نه یې وویستې کوکارې
انتیوخوس بابل کې مات د کک په زور شو
جگړه گرمه وه چې دښته کې شوې دوړې
لکه راشي په بیدیا کې توپانونه
د ساکي کڅوالو نوی لښکر راغی
او رومیان تالا ترغې په تېښته ولاړل

هغه وخت چې د جګړې دوړې پناه شوې
خونړۍ تورې چې تيکو کې بيا پوښ شوې
چې خولې او ينې ګډې په اوبو شوې
د کښوالو لوی سالار څروان روان شو
د فرهاد دربار و جوړ ستره کېږدۍ کې
کک دربار کې د فرهاد تر څنګ ولاړ و
چې څروان د خپل لښکر برخه وغوښته
د بريا په ميو مست فرهاد سر تاو کړ
په ډېر کبر يې څروان په سپکو سپک کړ
د ساکانو سپکاوي ته کک حيران شو
د څروان شخړه فرهاد سره اوږده شوه
کک غوسه و له کېږدۍ څخه راووت
ورځې تېرې د پارتيانو په بر ي شوې
خو کښوال ساکان ستانه نه شول وطن ته
يوه ورځ يې يوناني لښکر رابېل کړ
سره يو ځای د فرهاد جګړې ته راغلل
د فرهاد کبر په سره بلا اوښتی
د ساکانو د کسات څپې وې تندې
فرهاد ناڅاپه نارې کړې چې کک څه شو؟
زما سالار ، ها پيل افګن سرتيری چېرې ؟
د وحشي کښوالو خښم پارېدلی
د کک ګورز ايله کړي ماته دا ډېره
هلئ څه شو، هلئ چېرې ، هلې وای وای
خو کک نه و ، نه يې نښه د قامت وه
نه يې سيوری سهمګين چېرې د ګورز و
څوک استازی د کک راغی و فرهاد ته

چې سالار له خپل ټبر سره جنګ نه کړي
کک د خپلو ترېورانو قتل نه کړي
کک کڅوال بولي خپل هڅ او خپله وینه
خپلو ورونو سره جنګ لیونتوب بولي
خدای دې نه کړي توره سره په خپلو وینو
یونانیان چې د ساکانو ملګرتیا کړي
نو پارسیان د دې جګړې د ټینګې نه دي
ماته ګډه په پارسیانو شوه بې ککه
د څروان چالاک سپاره په زغرده راغلل
د فرهاد له کېږدۍ ګرد چاپېر راتاو شول
مخامخ شول سرداران د دوه لښکرو
د څروان او د فرهاد د تورو شرنګ شو
له کېږدۍ نه ګرد چاپېر د جګړو شور و
د ساکانو یرغل تند لکه برېښنا و
اشکانیان وو هره خوا په ځغل په تېښته
شېبه وروسته شوې نارې، چې فرهاد ومړ
د څروان ها قهرجنې تورې وخوړ
د فرهاد پرې کړی سر پر نیزې هسک شو
د ساکانو لښکر خپل هېواد ته ستون شو .

اووم سرود

شنه مانۍ د شین غمي په ځیر ښایسته ده
په تالار کې د اغلیو مرکه ده
د روښانې کیسه دلته رسېدلې
د زرینې سترګې ځیر هغې ته ګوري
شین توتي په یو زرین قفس کې زانګي
د ساقیانو لاس کې دوه ښکلي جامونه
د زرینې زړه لا ډک دی له پوښتنو
تر جګړې وروسته کک څه شو؟ چېرته ولاړه ؟
ګلبویه څه شوه ؟ د کک مینه شوه څنګه ؟
شاه مېرمن روښانه بېرته راستنه شوه
ښه وروړاندې شوه ملکې زرینې ته
مخامخ یې سترګې ونښتې هغې ته
د زرینې پېغلتوب ته په کتو شوه
د هغې ښکلا یې ټوله کړه تر سترګو
لږ شوه موسکه ، مورنۍ خندا یې وکړه
ویل: کک را نه غی تر پایه معرکې ته
خدای خبر چې کک په کوم غره کې پناه شو
له پارتیانو او کڅوالو چېرته لرې
په کوم ځای کې یې و خپل خلوت جوړ کړی
هلته لرې په (تېسپون) (۲۹) کې جوړ ماتم و
هغه ښار چې و پلازمېنه د پارتیانو
د فرهاد بې سره تن یې ښار ته راوړ
په (تېسپون) کې واویلا شوه د پارتیانو
لوی دربار کې د فرهاد غوغا شوه جوړه

اردوان، چې مشر زوی د مړ پاچا و
درباريانو پر تخت کېناوه پاچا شو
اردوان کک ته غوسه لکه ښامار و
د ساکانو د کسات لوړه يې وکړه
گلبوېي و د غم تورکميس اغوستی
خو کک نه و، نه يې نوم و نه يې نښه
يوه ورځ چې گلبويه وه د پلار بڼ کې
د ماښام تياره ورو ورو راخورېدله
يو ناڅاپه له ديواله دروند غږ راغی
درب شو لوړ قامت ښکاره لکه د ديو شو
گلبوېي د کک قامت تياره کې وليد
کک له گورز سره راغلی و په پټه
ورو ورو راغی محبوبې ته ورنږدې شو
گلبويه په ډېره کرکه شوه ترې لرې
په څېره کې يې د مينې نښه نه وه
کک حيران و ، چې په مينه يې څه شوي ؟
داسې ولې نابلده ورته گوري ؟
کک ورو ورو د گلبوېي خواته نږدې شو
گلبويه ورنه په کرکه شاته ولاړه
کک ويل : يه زما د ژوند د مقصد لارې
ستا د مينې زور يم دلته راوستلی
څه دي داسې چې په کرکه راته گورې ؟
ستا په سترگو کې هغه مينه اوس نه شته
زما سمند د دې ديوال شا ته ولاړ دی
يم راغلی چې تا بوځم ساکستان ته
اردوان سره زما گوزاره نه شي

راځه دواړه د فراه په لوري ولاړ شو
هلته لرې د ساکانو په هېواد کې
د يو نوي ژوند ډېوه کړو دواړه بله
ګلبوېي ناڅاپه چيغه کړه: چې ورک شه!
ته زما د پلار قاتل يې دروغجنه
ته وحشي، قوم دې وحشي، وطن دې شاړ دی
زه له تا نه تر اسمانه لرم کرکه
زه د پارس د هېواد ښکلې شهزادګۍ يم
ستا په شان مې مرييان ګرځي زرګونه
ته ګوروان، د خيرن قوم يو ځناور يې
زه د پارس د تمدن د پرتم ښېه
ته د ګرځنده غوابه وو پادوان يې
زه او ته؟ د خدای لپاره دا څه وايې؟
ته زما د غلامۍ هم لا وړ نه يې
ته لا څوک يې چې زما د ژوند خاوند شې؟
تا پاچا له خپل وحشي قومه قربان کړ
د جګړې ميدان دې پرېښوده په تېښته
ته دې ورک شې، قوم دې ورک وطن دې ورک شه!
هغه ورځې مې چې تا سره يو ځای وې
ما خوندونه اخيستل ستا له وجوده
مانا دا نه ده، چې تا سره به پايم
شاهزادګان د روم او مصر راپسې دي
ملکه به د بابل يا هندوستان شم
د ګلبوېي په خبرو کک حيران شو
تر پښو لاندې يې زمکه شوه روانه
هسک اسمان يې پر سر تاو شو او راتاو شو

په وجود کې یې د اور بټۍ شوه بله
رانږدې شو، ګلبویه یې ونیوله
زه په تا باندې مین یم، ته زما یې
ستا له خولې نه دا خبرې د بل چا دي
یا خو بله یې زما ګلبویه نه یې؟
ګلبوېې له ملا خنجر غلی را ویوست
ځان یې خلاص کړ په ډېر زور د کک له مټو
یو ناڅاپه یې خنجر پر زړه ورخښ کړ
کک ټپي شو، خو په زخم خبر نه و
ته وا جوړ د کک ټټر و له پولادو
د خنجر له ټپه راغلې نرۍ وینې
خو کک پټ زړه کې زخمي و له جفا نه
د ګلبوېې له خبرو زر خنجره
د زلمي کک پر زړګي وو څرخېدلي
داسې زخم یې پټ روح کې و جوړ شوی
چې خبر هېڅ د ټټر په زخم نه شو
د کک زړه داسې مات شوی نن ماښام و
چې د ژوند پیټی پرې بار لکه ناکام و
کک کهزاد لکه هسک غر رانړېدلی
په ګونډو و راپریوتی په ژړا و
چې ناڅاپه شورماشور شو د ساتونکیو
د ګلبوېې د پلار څو سرتیري راغلل
وتې تورې یې له تېکو تاوولې
پر کک یو ناڅاپه راغلل ګوزارونه
خو غوسې د کک وجود کړ لکه تیږه
یو ناڅاپه هسک راپاڅېده، ولاړ شو

زرځې سترګې يې د وينو ډنډ کاسې شوې
خپل لوی ګورز يې په خپل موټي کې بيا ټينګ کړ
څو ګوزاره يې د ګورز ورباندې وکړل
د ساتونکيو مړي ټول سره انبار شول
زخمي کک لکه چالاکه شاهين والوت
پر ديوال له باغه واوښت او پناه شو
ګلبوېي لا بله چيغه کړې نه وه
چې سمند باندې له سترګو الونيا شو

اتم سرود

د روښانې سترګې ډکې شوې له اوښکو
خو په سترګو د زرينې کې پټ شور و
شين توتي زرين قفس کې کريغه وکړه
د زرينې خيالات يې پريشان کړل
لکه څوک ناڅاپه پاڅيږي له خوبه
په شېبه کې يې دنيا ته پام ورواوړي
زرينه بېرته د کک دنيا ته ولاړه
د هغه د برخليک تصوير ته ځير شوه
بيا يې مخ واړاو روښانې شاه مېرمن ته
چې د کک له برخليکه ځان خبر کړي
تر هغې پېښې راوروسته کهزاد څه شو؟
چېرې ولاړه د ساکانو پهلوان کک؟
چېرې اوسي، څنګه پايي، اوس څه وايي؟
په هېلمند باندې جګړې څخه خبر دی؟
د ساکانو د يووالي په راز پوه دی؟
د اووه ګونو خېلخانو په هوډ پوهيږي؟
د روښانې په څېره کې د غم نښې
لکه نښې د ماښام راشي شفق کې
څه يې ووېل، رپېدلو شوندو لاندې
يو ځل بيا نږدې شوه خپلې مېلمنې ته
په ډېر درد يې د کک ژوند داسې بيان کړ:
له دې ځايه درې څلور کروهه لرې
د يو غره لمن کې جوړه يې کلا ده
کک يوازې د کلا ماڼۍ کې اوسي

څو ملګري يې ساتونکي د کلا دي
وفاداره غلامان يې خدمتګار دي
کک کلا کې ځان پخپله بندي کړی
له بزمونو او رزمونو توبه ګار دی
اوږده ږيره، اوږدې څڼې ، څېره ډوبه
کله ځان ته غشي جوړ، کله ليندۍ کړي
کله وباسي له وسپنې نه توره
د جنګي ګورزونو شوق ورسره ډېر دی
جوړوي درنې درنې تورې او زغرې
له هوما ډک ډک خُمونه ورته ايښي
ډک خُمونه تشوي خو زړه يې ډک دی
له غمونو، له ګرومونو او له کرکو
ګلبويې لکه لړم پر زړه چيچلی
هره ښځه ورته شنه لړمه ښکاري
له کلا نه يې شړلي ټولې مينځې
ټولې ښځې جفاکارې ورته ښکاري
هوسبازې ، خطاکارې ورته ښکاري
نه څوک ګوري، نه څه اوري، نه څه وايي
بس يو ځلې مياشت کې ما غواړي کلا ته
سر زما پر زنګون کيږدي ښه وژاړي
وايي مورې ! زړه مې مات دی، روح مې ژاړي
له دنيا او انسانانو مې زړه تور دی
د دنيا له خوبرويانو مې زړه تور دی
هره ښځه راته توره بلا ښکاري
مورې ! ما ته تياره ټوله دنيا ښکاري
مورې ! يو ستا پر زنګون باندې ارام يم

ستا زنگون راته بالښت د جنت ایسي
ته هم ښځه يې، خو تا نه خپه نه یم
ته انسانه نه يې ، ته زما پرېښته يې
زما زړه خو انسانانو ځورولی
ما قسم کړی، چې ځو پورې ژوندی یم
بې له تا به د هېڅ ښځې نوم وانه خلم
د هېڅ ښځې مخ به نه گورم په سترگو
که خطا کې کومه ښځه یا کنیزه
زما کلا ته رانږدې په يو منزل شي
زما ساتونکي به يې وولي په غشيو
مړ بدن به يې په اور باندې اېرې کا
مورې ته خو پرېښته يې، انسان نه يې
ته ځانگړې يې، د نورو په شان نه يې!
کک ماشوم شي، زما زنگون باندې ویده شي
زه پرې ژاړم، لیونتوب ته يې کړېږم
زما هغه پهلوان، هغه سرتېری
هغه غر غوندې پیاوړی، ها ښاغلی
لیونی دی، هره ورځ خوري د زړه وینې
د دنیا لوی لښکر مشر پهلوان ته
گوره څه کانې وروکړې د چا مینې
هی ارمان زما له سترگو ورکه زویه
لیونیه هک حیرانه ککه زویه !

نهم سرود

ملکه زرینه ناڅاپه شوه پورته
تورو سترګو کې یې هیلې په ځلا شوې
په څېره کې یې د ټینګ هوډ نښې راغلې
د نازکو شونډو رنګ یې نور هم سور شو
په روښانې کې یې وګنډلې سترګې
په هوډمن غږ یې په لوړه داسې وویل :
زه ورځمه او له کک سره غږیږم
برخلیک یې په کلک هوډ وربدلومه
کک به بیا له خپل لوی ګورز سره راپاځي
پیل افګن کک به په ننګ د هېلمند ولاړ شي
زه یې باسمه د کرکې له دنیا نه
زه یې بېرته انساني دنیا ته بیایم
تر دې وروسته پر همدغه ژمنه پایم
د روښانې په څېره کې ویره ترهه
حیرانتیا او ولولې په څپو سر دي
مېلمنې ته څه په برندو سترګو ګوري
لورې ! دا دومره اسانه کار مه بوله
کک به رحم په هیچا باندې ونه کړي
ته واکمنه د سرلوړي ساکستان یې
خو د کک په نظر ته یې یوه ښځه
که لښکرو سره مل کلا ته ورشې
په یوازې به دې ټول لښکر تالا کړي
اوس ورتلل د کک کلا ته ، مرګ غوښتل دي
د پړانګ کومي ته د لاس ننه ایستل دي

له زمري سره په غېږه جنگېدل دي
له نهنگ سره توپان کې اوښتل دي
د اورتون په سرو لنبو کې تاوېدل دي
پر سکروټو باندې يیلې پښې تلل دي
اژدها پهلوانۍ ته رابلل دي
سر د غره له لويو تيږو جنگول دي
ليونتوب دی، لوی گړنگ ته ور ترپل دي
کک غوسه دی ، کک له ډېره جوشه ډک دی
د زخمي افعي په څېر په ځان تاويږي
چې د ښځو يادون وشي نو خبښميږي
يو منزل به لا کلا ته نږدې نه يې
چې پر تا به د تېرو غشيو باران شي
دومره لوی خطر مې نه لوريږي گرانې
چې پر غم دې سيه پوش ټول ساکستان شي.
خو زرينه، هغه ښکلې ژمنه پېغله
چې رگ رگ کې يې تاويږي ساکي وينه
مساگيت د تايمرېس انا له پښته
هغه لوړه کوچانۍ په قامت دنگه
په ښايست د تاووس خور، په زړه پلنگه
هو زرينه ملکه ، چې لرې گوري
په افق کې يې گنډلې تورې سترگې
په لوړ غږ يې خپله ژمنه کړه ورغبرگه
که ديوان مې مخه ونيسي په غرونو
که زمري په مخه راشي ډلې ډلې
که په لاره کې دوزخ لنبې وي
که د غشيو باران اوري له اسمانه

زه به خامخا د کک لیدو ته ځمه
ولولې به یې په زړه کې پاڅومه
د هېلمند په ننګ و پت یې ننګومه
هغه اور چې یوې ښځې دی بل کړی
بویه مړ د بلې ښځې په لاسو شي
ها دوزخ چې د یوې په لاس جوړ شوی
یوه بله به یې جوړ د جنت باغ کړي
هغه کرکه چې یوې ښځې کرلې
عاطفه د یوې بلې به یې توږي
زه به کک ته دا په سپینو ټکو وایم
هره ښځه لکه ستا مور پرېښته ده
له ادمه تر دې دمه دا کیسه ده
که وفا ده، که حیا، مینه، ښکلا ده
همدا ښځه د دې ټولو سرچینه ده.

لسم سرود

په زرنګ کې د زرینې دربار جوړ دی
د ساکي خپلخانو ټول مشران ولاړ دي
زرینې د خپل لښکر سالاران غوښتي
اوګزریاخ وایي : لښکر جنګ ته چمتو دی
د سپرو ، پلیو ټولیو نیزه والو
د غشمنو، د تورزنو د ډال والو
پوره دولس منجنیق مو درولي
د هېلمند پر بند مو ګرد راڅرخولي
بند ته لارې بندې کړې دي سرتېرو
د پارس خوا ته مو کوټوال دي استولي
اشکاني لښکر به واړه تار په تار کړو
خو پیلانو ته مو لا هم اندېښنه ده
کک ته پاتې مو د مرګ و ژوند کیسه ده
ملکه زرینه پاڅېده له تخته
د روښانې د لیدو کیسه یې وکړه
د کک کرکه او ګواښونه یې بیان کړل
خپله ژمنه او وعده یې هم ښکاره کړه
ویل یې زه خپله ورځمه پهلوان ته
د هېلمند په ننګه ملا د کک تړمه
اوګزریاخ ویل : د ملکې عمر اوږد شه
زموږ ټولو ژوند دې ځار شي له واکمنې
د ساکانو خپلخانې منلی نه شي
چې واکمنه دې د کک کلا ته ورشي
ستا ژوندون د ساکستان د ژوند مانا دی

لښکر یو خوا، د لښکرو سرخېل بلخوا
د ولسونو سر ساتلی په پاچا دی
ستا ورتلل د کک کلا ته لوی خطر دی
کک سالار تر ټول لښکره زورور دی
که ساکي لښکر جګړې ته د کک ورشي
په خپل منځ کې په جګړه باندې اخته شو
لوی لښکر د اردوان به وړیا راشي
پر هېلمند باندې برلاسی به پاچا شي.
ملکې زرینې ښکلې موسکا وکړه
چېرې لرې یې ګنډلې وې دوه سترګې
په مرموز انداز یې وویل اوګزریاخ ته
بې لښکره ، بې ساتونکي، بې ملګري
بس یوازې زه ورځم د کک کلا ته
د کک ضد به ماتوم په خپله ژمنه
پهلوان حیرانوم په خپله کړنه
که زه راغلمه ژوندۍ ، نو ټول به ولاړ شو
د پارسیانو د لښکرو معرکې ته
که د کک ګورز مې پر سر باندې رامات شو
تاسو ولاړ شئ د هېلمند د پت جګړې ته .
چوپ ولاړ دی اوګزریاخ خپه حیرانه
د اووګونو ټبرونو ټول مشران هم
د ملکې ژمنه ډکه له خطره
خدای خبر چې ملکه به ژوندۍ راشي
ټول مشران خپلې واکمنې ته څوریږي
ملکه ده د ساکي خېلخانو مشره
ټول په دې باندې راټول اووه ټبرونه

همدې جوړه کړه ټولنه د ساکانو
همدې کېنول مشران پر یوه غولي
دې په خپلو کې جګړې د دوی کړې بندې
دې شعور د ساکیوالې کړ روښانه
کوچاني ژوند نه یې ډېر ساکان کرار کړل
ډېر ې زمکې او باغونه یې ودان کړل
دې ښارونه د ساکانو کړل اباده
د ملکې تایمرېس اروا شوه ښاده
زرینې د ساکستان بنسټ بنیاد کړ
له هېلمنده یې نهرونه ویالې وکړې
بُست . زرنګ یې سره وترل په مینه
اوس چې ځي د خطر خواته زړونه لویږي
د ملکې عجیب هوډ ته حیرانیږي
دغه ژمنه لیونتوب ورته ښکاریږي.

یوولسم سرود

مازیگر د پسرلي دی څه خاموشه
لویه دښته د فراه ده سبزه پوشه
هلته دلته کوشنۍ بوړبوکۍ تاو شي
سارانې گلونه ونځوي ځان ته
لکه شوخه ډمه هسکه شي اسمان ته
ځای ځای غره کې ژېړ گلونه زرغونه دي
د کک دنگه ډبرینه کلا لوړه
په برجونو یې ولاړ زلمي سپاهیان دي
د ماڼۍ په یوه لوی تالار کې ناست دی
د چنار په قامت لوړ غنمرنگ ځوان دی
تر ببرو وروځو لاندې زیړې سترگې
په سوچونو کې لاهو لکه بادبان دی
هر اندام یې لکه ډېر د یوې ونې
نرینه ښایست یې تېرله هره بریده
د هیبت او د ابهت یو ولاړ غر دی
تورو سترگو کې یې رگ د سرخۍ ښکاري
په څېره کې یې شوخ رم د هوسۍ ښکاري.
کک زلمی دی، کک دی ښکلی کک پیاوړی
څه مغروره، څه سرکشه څه ویاړلی
د خاموشۍ څېرې شاته یې رازونه
گڼ غمونه، او د ژوند ډېر داستانونه
تورو سترگو کې یې ژوند وهي موجونه
د دربار ساقي یې شوخ یو مست زلمی دی
له پخوا نه یې ملگری د بزمونو

درباريان چې ټول له کک څخه ډاريږي
د ساقي په خوله پيغام استوي کک ته
کله ټوکې ، کله کړي خوږې خبرې
په خندا راوړي هوما نه ډک جامونه
نن د کک په وړاندې بيا ساقي ولاړ دی
وايي يه ستره سالاره ، زموږ مشره
گورز دې هسک د دوښمنانو پر سر اوسه
نن مې بيا د زرنگ ښار نه هوما غوښتې
يو خُم ډک له اريايي اصلي شرابو
په قُلقُل د صراحي تر غاړې راشي
په پياله کې د لنبې په څېر نڅيږي
د هوما له بوټي جوړ، چې له ململه
ها شراب، چې زما د کک څښتن خوښيږي
کک لږ موسک شو، د ساقي په دې خبرو
ساقي بيا د څه ويلو زړه پيدا کړ
وېل: د دوبي په تودو او لوړو شپو کې
هومايي ساکي زلميان په غرو رغو کې
د هوما شيره له گلو څخه باسي
د ساکي زلميو پيغلې معشوقې دي
له بامونو نه اسمان ته په سلام وي
عاشقانو ته په مينه پيغام ليږي
د سپوږمۍ د راختو شپېو ته وايي
په خوږو مهينو ژبو دا بدلې :
((سپوږميه کړنگ وهه راخيژه
يار مې د گلو لو کوي گوتې ريبينه)) (۳۰)
د ساکانو نجونې مستې نخره بازې

په ښايست لکه کوترې په خوی بازې ...
يو ناڅاپه کک غوسه شو او رانېغ شو
پر ساقي يې سترګې تونډې کړې را برګې :
ما ته مه ستايه ښايست ښکلا د ښځو
ته پوهيږې، چې مې زړه ډک دی له کرکې
ته ساقي يې ، له هوما سره دې کار دی
ستا يې څه، چې راته ستايې پردۍ نجونې ؟
که دې بيا وه خوله لړلې په اپلتو
نو له سرو سکروټو ډکه به دې خوله کړم
د خپل مرګ تورې شپېې به درپه زړه کړم
ساقي غلی شو پر خوله يې لاس کړ پورې
کک بيا ډوب شو ، د فکرونو په څپو کې
يو سپاهي په دروازه کې راښکاره شو
په ادب او په تعظيم يې داسې وويل :
زموږ سالاره ! زما عمر دې هم ستا شي
له زرنګه يو لوی خُم دی چا راوړی
کوم غلام د يوه اوښ په شا راوړی
ساقي پاڅېده، چې کار د خُم سنبال کړي
ويل : دا د ساکستان اصيل شراب دي
تر دې ښه هوما به نه وي په جهان کې
د سالار د خلوتونو غم به مات کړي
ځم چې خُم تر ميخانې د ماڼۍ يوسم
د سالار په نامه ښکلې ډالۍ يوسم
په پرتم له ځايه پورته پهلوان شو
لاس يې پورته کړ ساتونکي ته چې ولاړ شه
بيا يې وويل : ساقي ته چې خُم راوړه

څه دي نوي، په دې خُم کې چې يې ستايې؟
دا د کومې زمانې اصيل هوما دي ؟
چې يې داسې رسېدو ته په خندا يې ؟
راوړه خُم ، چې د هوما عطر يې نوش کړو
له خاطر څخه مو ورک د غم خروش کړو
زه به ووينم چې دا څرنګ هوما ده
جوړه کړې چې پرې تا داسې غوغا ده.
ساقي ووت، چې خُم راوړي د شرابو
د کک زړه کې نوې تنده پارېدلې
له زرنګه د راغلي خُم هوما ته
ګوره، هه! که مې د غم لښکر تالا کړي
که مې ژوبل زخمي زړه ته ټکور راکړي
که ستومانه روح ته لږ تسلا راکړي
ځوان ساقي به په سوغات ونازومه
ترې زړه به په ډک خُم خړوبومه
څو کسانو د تالار دروازه وا کړه
عجيب خُم يې کجاوه کې رانيولی
دومره لوی خُم کک پخوا نه وليدلی
سينګارشوی په غميو، په رنګ ښکلی
ميناتور پرې د ګلونو انځور شوی
لاژوردي رنګ ګرد چاپېره پسوللی
په احتياط راروان کړی غلامانو
د کک سترګو يې ښکلا و نازوله
د زړه اورته يې سره چينه موندله
خُم يې راوړ مخامخ يې کک ته کېښود
د ساقي سترګو کې پټه څه برېښنا وه

ساقي ډېرو ولولو پسې اخیستی
خوشالي هم اندېښنو پسې اخیستی
چې هوما به د کک خوښه شي که نه شي
خدایزده چا ده را لېږلې له زرنګه
دا د کوم یوه اشنا د لاس ډالۍ ده
د سالار د روح زخمونو ته پټۍ ده
ساقي بیا د خپل بادار درناوی وکړ
په ستاینه د هوما یې بیا خوله واکړه
د بادار عمر دې اوږد شي تر ابده
له زرنګه د استازي پیغام دا و
له ملګریو، یو ملګري د سالار کک
را لېږلې دا ډالۍ تاته ځانګړې
چې په خپل بختور لاس یې سرپوښ وا کړې
لومړنۍ ورمې یې پورته په نڅا کړې
کک حیران دی دې عجیبې معما ته
کوم ملګری مهربانه دومره ډېر دی
چې یوازې یې په یاد، له ټولو هېر دی
دا د ښکلي ذوق خاوند ملګری څوک دی
د هوما په خوند مین ښاغلی څوک د ی
پر خُم ایښی لوی سرپوښ دی د سرو زرو
پرې راتاو دی مهر و موم د څو شاهپرو
کک ګام پورته کړ او خُم ته ورنږدې شو
په ځیر ځیر د ښکلي خُم په ننداري شو

دولسم سرود

لوی څُم ایښی دی د کک تر مخې ښکلی
د فانوس ځلا یې ډېر باندې ځلیږي
لمر د غرونو شاته ورو ورو پناه کیږي
ماښام لنډ دی او د کک خاطر خمار دی
نوي څُم نوې هوما ته یې تلوار دی
لاس یې ورو ورو پر زرین سرپوښ راوکېښ
د شاهرپرو مهر وموم یې په ځیر پرانیست
د سرو زرو پر صفحه رڼا پرقیږي
چلچراغ د فانوسونو پرې وریږي
د کک سترګې ځلبلا د زرو یووړې
د څُم سر یې ترې راواخیست ورته ځیر شو
د هوما عطر یې هېڅ تر مشام نه شول
د څُم خولې نه د سپرلیو وږمه راغله
نوي عطر، څه خواږه ، اوه! څه زړه وړونکي
د سنځلو د ګلونو په شان عطر
نه ! د اصلو ګلابونو په شان عطر
د نرګس یا د چنډڼو یا د عودو
د پېغلوټو ګریوانونو په شان عطر
کک حیران شو، کک ساه ووېسته ژوره
له ډېر خونده سترګې پټې د سالار شوې
یو ناڅاپه د څُم منځ نه څوک راپاڅېد
د دې عطرو د موجونو په څېر ښکلې
د سپرلیو او ګلونو په څېر ښکلې
څُم نه ووته وږمه د جنتونو

لکه راشي مېلمنه له جنتونو
مېلمنه د ادمزادو په خېر نه ده
خدای په خپلو گوتو نقش د دې ایستلی
د هوس له سپین مرمره یې تراشلی
د دې ښکلې له گریوانه عطر اوري
سپینه غاړه یې د مشکو صراحي ده
راوتو کې مخ په مخ شوه پهلوان ته
د کک تود نفس یې خپ ورکړ گریوان ته
د دې پوست بدن یې خوږ په شونډو تېر شو
د شیدو په جام کې پاڼې د گلابو
داسې سپین کې گلابي مخ ور ښږدي شو
پهلوان یې د جنت هوا ته بوته
یو نفس یې بیا د ژوند سبا ته بوته
سترگې پرانیستلې کک ، شاته یې خېز کړ
د ښکلا بله لنبه یې مخ ته راغله
خدای په څه هنر وه ښکلې جوړه کړې
د خدایي هنر جلوه یې مخ ته راغله
تورې زلفې یې ول ول پر سپینو ولیو
هر اندام یې لکه موج د پسرلیو
کک تَرور شو، کک نه وار وپار خطا شو
یو ناڅاپه د ښایست په تماشا شو
خُم نه ووتله، تاو لکه لنبه شوه
ملکه زرینه بله شوه، ډیوه شوه
یو زرین نازکه تاج یې پر سر ایښی
مخامخ پرې سور یاقوت لکه سکروټه
ښکلې سترگې یې چینې وې د رازونو

هسکه غاړه لکه تکه سپینه بته
په اوبرنګه اسماني جامو پوښلې
لکه لوېږي شرشره پر سپینه بکره
تر نازک کمیس یې هر اندام ښکارېږي
د هوس زلزلې راشي چې خوځېږي
دا نازک بدن هوا باندې خورېږي
موج په موج د مینې تږیو ته لړزېږي
سپین بدن، تر نیلي رنګې جامې هاخوا
چې ښورېږي، نو خوړل کوي د زړونو
چې قدم واخلي او ښکلې ادا وکړي
هره خوا څپې خورې شي د عطرونو
غواړي کک، چې دې ښکلا ته په ګونډو شي
مست هېلمند شي، ورته راشي، په څپو شي
کک راګیر دی په درې رنګه ولولو کې
ویره ، کرکه ، حیرانتیا کې سرګردانه
دومره ښکلې یې پخوا لېدلې نه وه
د پارس ښکلې، د یونان او روم نازکې
لکه مینځې د دې ښکلې مېلمنې و ې
دا سهاکه د دنیا د ښکلو میره
له بابله رانیولې تر کشمیره
ناڅاپي د خُم له منځه ؟ دا څه چل دی
څنګه راغله ، څه به وايي، څه به غواړي ؟
په یوه شېبه کې سل زره پوښتنې
ساقي پر مخې پر زمکه ورته پرېوت :
د ساکانو ملکې سترې زرینې !
ستا قدم دې زموږ ماڼۍ ته بختور شي

ساکستان، چې پر تا ویاړي پر تا پایي
ستا بریا دې سر لوړي د ټول ټبر شي
دروازه کې درې ساتونکي په تعظیم شول
مگر کک لاهسې هک و پک ولاړ و
هېڅ باور یې پر نظر پر سترگو نه شي
یوه پېغله څنگه راغله زما ماڼۍ ته ؟
دومره زړه ، دومره جرئت یې څنگه وکړ؟
که زرینه وي ، که لویه ملکه وي
که واکمنه د څلور کونجه دنیا وي
هېڅ ښځمنه زما کور ته راتلای نه شي
د دې غره له هوا ساه ایستلای نه شي
عاقبت د ښځینه وو دلته مرگ دی
وروستی غر یې له همدې غره نه راغبرگ دی.
ملکه زرینه ځیر ځیر کک ته گوري
د سالار ښکلې ځوانۍ ته فکر وړې
لوړ قامت، ځیره ښکلا او زرځې سترگې
ملکې تر دې پخوا لیدلې نه ده
نرینه ښکلا تر دې بریده زړه وړونکې
تورې څڼې یې لام لام پر مخ چارپېره
غنمرنگه ، لکه هسک شمشاد یې ونه
لکه ښه روزلی اس ، چست اندامونه
لکه دوه پولادي ډاله یې سینه ده
د پیاوړو متو پلې یې وسپنیزې
د ځوانۍ فصل یې اوس په رسېدو دی
مېړنتوب یې په رگ رگ کې په څپو دی
گلبویه په بخت سپېره په عقل خامه

چې یې داسې نومیالی ښکلی خپه کړ
د ساکۍ وینې ځلا یې مخ کې وینم
ملکه روښانه ډېره ده نېکمرغه
چې یې داسې زوی روزلی په لمن کې
زما زړه کې یې څه نوی شور راویښ کړ
په یو ځل لیدو یې څه کانې راو کړې
چې یې داسې پټ احساس په زور راویښ کړ
ټال د خیال کې زنګېده ښکلې زرینه
چې ناڅاپه د کک غږ کړله راویښه
کک د تالندې په څېر په غورهار شو
په غوسه یې ګورز راپورته کړ له زمکې
خو له ځایه یې یو ګام وړاندې رانه غی
غریو نیولې غږ یې شور په تالار ګډ کړ :
تا ته چا ویل ، چې راشه زما ماڼۍ ته ؟
دلته ښځې او دیوان راتللای نه شي
د پیریانو شیطانانو لار تړلې
هم ارواوې د اسمان راتللای نه شي
عاقبت د ښځینه وو دلته مرګ دی
وروستی غږ یې له همدې غره نه راغبرګ دی.

دیارلسم سرود

گورز په لاس او خښمېدلی کک ولاړ دی
له غوسې نه ربړدېدلی کک ولاړ دی
خو زرینه ، څه ارامه څه بېغمه
په ښایسته شونډو نری موسکا ولاړه
واه ! پتنګ ته د لنبې نڅا ولاړه
د غنچې په شان یې ښکلې خولګۍ واکړه
له خوږو شونډو یې شات و ګلاب توی کړل
ورو یې پیل په پسته ژبه وینا کړه :
زه پوهېږم ، دغه ګورز د غره په شان دی
هر ګوزار یې یو لښکر ته لوی توپان دی
دغه ګورز به پر پیلانو پورته کیږي
پر هاتیانو یا د یوانو پورته کیږي
دا د پیغلې مېلمنې لپاره نه دی
د زرینې بې وسلې لپاره نه دی
زه پوهیږم، چې ستا زړه یې زخمي کړی
ستا ژوندون یې په تیارو کې دی ډوب کړی
د نړۍ نیمه تیاره خوا یې درکړې
ته یې داسې په خپل ژوند پورې حیران کړې
چې دې هېر ښېګڼه ، هیله او وفا کړل
خبر نه شوې، چې تیارې نیمې دنیا نه
هاخوا نیمه دنیا نوره رڼا ورځ ده
هلته مینه ، هلته سوله ، هلته ژوند دی
له انسان سره د بل انسان پیوند دی
نیمه نوره دنیا تکه سپینه مینه

د اوبو په څپر روانه پاکه سپینه
زه راغلې یم تا هلته ورولمه
له دې تکو تورو شپو نه دې باسمه
ستا د غره په څپر گورز زما د سر نه دی
او نه ته دومره بېوسه پهلوان یې
چې پر ښځو د خپل گورز تنده سړه کړې
دغه گورز د دوښمنانو سر ته بویه
د پیلانو زنځیري لښکر ته بویه
ستا دوښمنو اشکانیانو ملا تړلې
چې لوی بند د ساکستان مو را ویجاړ کړي
ستر زرنگ رانه نیزونو باندې یوسي
د هېلمند اوبه روانې په بلخوا کړي
ساکستان په تنده وچ لکه بیابان کړی
د هېلمند بهیر د پارس په خوا روان کړي
د ساکانو اووه تېره یو ځای شوي
چې په ننگه د هېلمند جگړې ته ورشي
زموږ ویره له لښکرو څخه نه شته
اندېښنه د سل پیلانو د لښکر ده
زموږ اسونه ارابې یې د جنگ نه دي
پیل افگن کک له دې هرڅه نه خبر دی
د پیلانو جنگ ته تا سر لښکر غواړو
د هېلمند په ننگه تا نه اشر غواړو.
ملکې چې دا خبرې په پام وکړې
غځونې یې راښکونکې اندام وکړې
خپل زخمي ښکار ته نږدې په ناز ادا شوه
د عطرونو په څپو نوې هوا شوه

کک یې اوري، لکه بوت خاموش ولاړ دی
د زرینې مرکه یې د روح تل ته
د اوبو د موسیقۍ په څپر بهیږي
د زرینې ښکلی مخ یې مخامخ دی
دومره لنډه ده ولاړه ورته ښکلې
چې وږمې یې د نفس پر ده لګیږي
د یاقوتو غاړه کۍ یې پر سینه ده
هر نفس پستو څپو باندې ښوییږي
کک د دومره ښکلا زور ته نور ټینګ نه شو
د راښکونکي بدن شور ته نور ټینګ نه شو
ورو یې ګورز له لاسه وښوییډ مخ ښکته
خو نارامه دی، غوسه دی او لا ریږدي
یو ناڅاپه یې د غږ تالندې ګړز کړ :
د دنیا نیمه تیاره، چې زه په کې یم
بس همدا زما د هستۍ پټه مانا ده
په تیاره کې به اوسېږم ترڅو مړ شم
ما ته مه رایادوئ، دنیا روښانه
که په هغې نیمایي رڼا دنیا کې
ښځې و نجونې هم اوسیږي، نو دوزخ ده
د ښځمنو په صفت مې باور نه شي
دوی نه تمه د وفا کولای نه شم
پر هغه لښکر به څنګه باور وکړم ؟
چې یې مشره یوه ښځه وي کمزورې
د هغې جګړې میدان ته څنګه ولاړ شم ؟
چې سپاره یې د مېرمنو په بولۍ ځي
د زرینې په اواز کې بدلون راغی

دا ځل لړ په قهر جن انداز غږېږي
په ځېره کې يې جديت ښکاري له ورايه
زړوره، د هوسۍ په څېر خرام کړي
کک ته مخامخ دريږي، داسې وايي :
هو، د ښځې په بولۍ به ځي جګړې ته!
هر سرتيرى يوې مور دى زېږولى
هر سالار ته يوې ښځې عشق ښوولى
لښکر ټول د خپلې مور په مينه مست دى
د وطن مينه په شان د مور د مينې
د وطن اوبه، شيدې د مور د تن دي
لکه ته چې خپله مور پريښته بولې
هر انسان ته خپله مور همداسې بويه
د يوې ښځې جفا، د ټولو نه ده
ټولې ښځې د ګلبويې په څېر نه دي
ګلبويه پر خپل دريځ بې وفا نه ده
ګلبويې خو ستا زړه ځکه دى مات کړى
چې د خپل هېواد غرور ورنه مات نه شي
ستا د عشق دنيا يې ځکه ورانه کړې
چې اباده کړي دنيا د خپلو خلکو
پر هغې تر خپله ځانه ټېر ګران و
ستا ټبر يې ځکه ستا تر مخې سپک کړ
وفاداره خپل وطن ته تر تا ډېره
ګلبويه، د خپل وطن لويه اتله
د هېواد په مينه مسته شهزادګۍ وه
ته يې ځکه له خپل څنګه يې شړلى
عشق د ولس او خپل هېواد هغې نه زده کړه

ننګ پر خپلو خلکو یاد کړه له هغې نه
د هغې کرکه له تا نه بل څه نه ده
د پارتیانو ګټې خنډ وې د دې مینې
تا چې توره پر ساکانو پورته نه کړه
د هغوی کرکه له دې ځایه پیلیږي
هغه څوک چې له خپل ولس سره جنګیږي
بس هغوی به پر پردی کاسه لوییږي
ته هغې ته شوې پردی هغې شېبې نه
چې کښوالو سره جنګ نه دې سر تاو کړ
تا د خپلو خلکو مینه کړه ترې غوره
په هغه شېبه دوښمن شوې د ګلبوېې
هغه څه چې تا دې کړي، هغې وکړل
هر یوه د خپلو خلکو ننګه کړې
تر دې منځه ستاسو مینه نامراده
تر دې منځه د هېواد مینه شوه کرښه .

څوارلسم سرود

کک دی هېښ، کک دی د فکر سېلاو وړی
څه هوښیاره ، څه جراره ده زرینه
ما خو داسې پېغله هېڅ لېدلې نه ده
سل حکمته یې په هر ټکي کې نغښتي
په ښځمنو کې دا دومره عقل و پوهه ؟
دا به ښځه نه وي، دا به پرېښته وي
نه نه ښځه ده ، زما د مور په څېر ده
پرېښته خو ما ته خپله مور هم ښکاري
دا دوهمه پرېښته، له کومه راغله ؟
کک د سترګو له کونجونو ورته ګوري
تلوسې یې بیا په زړه کې راپاڅیږي
یو ځل بیا ستر پهلوان خبرې پیل کړې
خو دا ځل د تېر په څېر په غوسه نه دی
څه ارامه یې د غږ درنې څپې دي :
بیا د هغې بېوفا نوم راته مه اخله
زما کرکه د ګلبوېې له نامه شي
مینه کار نه د حکمت ده، نه د عقل
مینه زړه غواړي او زړه خو لوی پاچا وي
د زړه مینه کې هېواد و خلک نه شته
زړه خو ړوند وي ، بس یوازې جانان غواړي
اردوان پاچا پخوا زما دوښمن و
ان د پلار په پاچاهۍ کې یې وه کرکه
ګلبوېې تر هغې ډېره کرکه وکړه
په تېره چاړه یې خوږ زما ګوګل کړ

خو د ژبې د چاړې ټپ يې ژور و

دغه ټپ زما په زړه کې لا تازه دی

ملکې د کک ور غوڅې کړې خبرې

د نامتو پهلوان لنډ ځواب يې ورکړ:

د ګلبويې مينه نه وه د زړه تل نه

له اوله يې دوستي په بل غرض وه

ستا له مټو يې ساتنه د پارس غوښته

ته يې لومه د خپل حسن کې ساتلې

ته يې جال د خپل ښايست کې وې نيولی

جنګولې يې د خپل وطن لپاره

چې مراد يې نور له تا اخيستی نه شو

بس هغه شېبه يې پرېښودې په لاره

تا ريښتينې مينه هېڅ ليدلې نه ده

تا له زړه مينېدل کله ليدلي ؟

د وطن د مورنۍ مينې په خوند دې

په ټوپونو خپل زړګی نه دی ليدلی

د هېلمند له مستانه څپو دې چېرې

د روح جام په شور و شر نه دی ځښلی

ته د خپل ټبر په ننګ جګړې ته ولاړ شه

د خپل ورور د خپل هېلمند ساتنه وکړه

ته د خپل ولس پر سر د وياړ جوغه شه

چې ساکي نجونې دې ياد کړي په بدلو

چې د پېغلو په لنډيو کې اتل شې

هغه وخت به پوه د مينې په مانا شې

د ساکي نجونو د زړونو به پاچا شې

ايله پوه به د ښځمنو په درنښت شې

موروولي او خور ولي به دربنكاره شي
هره ساكه به د خپلې مور په شانې
پرېښته پاكه سپېڅلې در ښكاره شي
دغه كركه به دې زړه څخه ستنه شي.
ښځه مينه ده، د مينې سرچينه ده
ښځه ژوند ته يوه ښكلې بهانه ده
هو هو ښځه نيمايي رڼا دنيا ده
د هستۍ او د ژوندون ښكلې مانا ده.

پینځلسم سرود

شپه پخه ده، د ماڼۍ تالار روښانه
لا د کک او ملکې تر منځه شور دی
زړینه لا هڅوي اتل جګړې ته
چې خپل ګورز سره پیلانو ته قیامت شي
چې ساتونکی ساکستان کې د لوی بند شي
خپلخانو سره ملګری د هیلمند شي
خو د کک په زړه کې پټ قیامت جوړ دی
هم غوسه دی، هم خپه دی هم خوشاله
عجیبه ده، هغه تېر هوډ یې مات شوی
یوه ښځه یې ماڼۍ کې ده ولاړه
خو وژلو ته یې لاس نه پورته کیږي
دغې پېغلې خدایزده څه کوډې پرې وکړې
چې دی چوپ ورته ولاړ دی، دا غرېږي
د کک روح کې زورور توپان الوتی
په عجیبه کشمکش کې راګیر شوی
یوه ښکلې یې د ژوند لوري ته بولي
خو بلخوا ښامار د ضد، کرکې ولاړ دی
خپل زندان کې یې د بند لوري ته بولي
اضطراب د کیچه‌مار په څېر ترې تاو دی
نیم تیاره جهان ته ولاړ شي، که رڼا ته
پټ شي، ورک شي ؟ که راووځي دنیا ته ؟
زړه نازړه له پټ توپانه سر راباسي
په لړ قهر ملکې ته داسې وایي :
هم له رزمه، هم له بزمه نور ستومان یم

د غمونو او دردونو یو جهان یم
له انسانه د وفا تمه مې نه شته
له ژوندون څخه مې یو مخ زړګی تور دی
ما د جنګ په باټو مه ننګوه ګوره
ما ته نوم د ښځې مه اخله په ژبه
زه د خپل روح په توپان کې داسې ګیر یم
چې اخته د ځان خوړلو په شوګیر یم
پټ توپان دي زما په زړه کې راویښ کړی
تا خپل ځان سره په جنګ یم اړولی
بوړبوکۍ د نوي شور کې اوس راګیر یم
هو! یا نه ! ځواب اوس نه شم درکولی
ښه به دا وي، چې اوس ولاړه شې له مانه
زغم مې مه ازمویه نور ، یم پریشانه
ښه به دا وي چې اوس پاتې شم یوازې
غوره دا ده چې بې زیانه شې روانه
زما ساتونکي به ملګري درسره شي
زما سمند به دې تر خپله ځایه یوسي
ما بس خپلې دنیاګۍ کې ، ځانته پرېږده
تر دې ډېر به سړیتوب رانه ونه شي
هسې نه کوم لیونتوب راڅخه وشي
خو زرینه خپل زخمي ښکار ته نږدې شوه
په مکیز ادا یې داسې ورته وویل :
نه مې ستا سمند په کار دی نه ساتونکي
زه یوازې وم راغلې، ځم یوازې
زما وروستۍ خبره واوره پهلوانه
اردوان دی راروان له خپل مکانه

په ټېپسون کې د لښکرو په چار بوخت دی
سل پیلان یې ټول تړلي په زنځیر دي
زموږ ځارګر یې هر ې چارې ته په ځیر دي
بله میاشت کې چې سپوږمۍ د څوارلسم شي
د فراه پولو ته دوی رانږدې کیږي
موږ یې مخه د فراه دښته کې نیسو
زموږ جګړه به له همدې ځایه پیلیږي
پیل افګنه ! پهلوانه ! چې ته راشې
له خپل ګورز سره به تندر او برېښنا شې
تور قیامت به د پیلانو پر لښکر شي
د پارتیانو لوی پرتم به در په در شي
د هېلمند رنې څپې به ټپې وایي
ښکلې پېغلې د ساکانو به تا ستایي
بله میاشت، چې څوارلسم سپوږمۍ شي بره
زه به دښته د فراه کې یم په تمه
ستا به لاره په خوږو سترګو څارمه
د ساکي پرتم ملاتړ ته دې بلمه
ستا وجود کې ده ساکي اتله وینه
راولې دې خامخا د هېلمند مینه
اوس نو ځمه تا په خدای سپارمه ګرانه
پهلوانه ! د ساکانو قهرمانه !

شپاړسم سرود

بیا د کک راپارېدلې وسوسې دي
ولولې دي ، پټې پټې تلوسې دي
نابللې مېلمنې بیا لیونی کړ
په یوه شپه کې یې جوړ ترې بل سړ ی کړ
کک د نویو احساساتو په ټال زانګي
د ملکې زرینې ښکلا لوټلی
یو ځل بیا یې زړه نری نری تخنیږي
دا زړګی څه بوالهوسه ملامت دی
کله دلته کله هلته مینیږي
د ګلبویې د بېلتون غم لا تازه دی
چې د بلې په پیکي پورې زنګیږي
خو دا ځل خبرې نورې کیسې نورې
تش مین د زرینې په ښکلا نه دی
دغې پېغلې یې په روح کې ویښه کړې
د هېواد او د ټبر نوې جذبه ده
دا ځل مینه د هېلمند او ساکستان ده
دا ځل عشق د یوې بلې خوږې مور دی
د غیرت دی هم د ننګ او د پېغور دی
دا ځل نورې مینې ډېرې زورورې
د دوښمنو له تور نیته اندېښنه ده
د ګلبویې او زرینې توپیر ډېر دی
شهزادګۍ وه بوالهوسه، دروغجنه
پوهه لږه، کبرجنه، په زړه سخته
خو ملکه زرینه په سیاست پوهه

د ټبر پر درد دردمنه ، لږ مغروره
د هېلمند په اوبو وتې ملا تړلې
د ساکانو د یووالي ارمانجنه !
زرینه یوازې ښکلې پېغله نه ده
زرینه یوه هوښیاره ملکه ده
ښایي دا به جاذبه د ګډ ټبر وي
ښایي دا به وي خپلوي د ګډې وینې
ګلبویه په وینه بل څوک وه پردی وه
اه! د مینې او د وینې څه توپیر دی
ما ګومان کړ چې ډېر لوی انسانیت دی
په دې منځ کې به د وینې خپلوي نه وي
قومیت به انسانیت کې نه ځایږي
عشق به نه پېژني پولې د خپلویو
ما ګڼله، چې تر هر څه زوروره
له انسان سره د بل انسان ده مینه
عاطفه به نړوي د ټبر پولې
ما ویل هر انسان به ګران په بل انسان وي
هی ارمان چې داسې نه ده، داسې نه ده
هر انسان ته خپل ټبر تر نورو ګران دی
دا مې ولیدل چې څنګه یوه پېغله
ځاروي تر خپلو ګټو خپله مینه
قرباني کړي خپل مین تر خپل هېواده
وژني خپله عاطفه د ټبر مخ ته
څومره سخته، څومره ستوغه دا پوښتنه
یو خوا مینه د هېواد او د ټبر وي
بلخوا عشق لکه معبود د زخمي زړه وي

د دې دواړو تر منځ کوم یو رااخلې
ګلبوټې په کې هېواد و ټبر واخیست
اور یې پورې د خپل زړه پر دنیا ګۍ کړ
زه یې وشړلم زړه او حافظې نه
خو زرینه خدایزده راغله له کوم ځایه؟
یو ناڅاپه یې بدل زما جهان کړ
زه یې وویستم له پوچې دنیاګۍ نه
زه یې راوستم له ځانه بېرته ځان ته
خوبولی، لیونی او مستانه وم
زه یې ډوب کړم د هېلمند سړو اوبو کې
یو ناڅاپه یې له ضده رابهر کړم
کړم لاهو یې د یو بل عشق په څپو کې
زه یې راوستم او بېرته یې سهاک کړم
د هېلمند په ننګ یې پورته کړم له زمکې
د هېواد په عشق یې ښکته کړم اسمان نه
زه یې بېرته پر پښو ودرولم
یو ځل بیا یې مخامخ کړم و دوښمن ته
 د عشق نوی شور یې ویښ کړ زما په روح کې
یو ځل بیا یې هیله من کړمه ژوندون ته
پر دوه لارې یې حیران یم درولی
نن څه وکړم او سبا ته چېرته ولاړ شم؟
چې بل ځلې څوار لسمه سپوږمۍ خیژي
چې د تورو شرنګی پورته شي فراه کې
د هوما د خُم تر څنګه غمجن کینم
که ګورز واخلم د هېلمند په ننګ ولاړ شم ؟

اووه لسم سرود

آه! چې عشق څه زورور توپان د روح دی
اوف، چې مینه څه کوډګره سره بلا ده
ملکه هېڅ وخت نارامه داسې نه وه
بې هېلمنده، بې هېواده، بې له خلکو
هېڅ یو شور یې په زړګي کې کله نه و
خو اوس بل ډول خوبونه پریشان ویني
څه زړه وړونکي، څه خواږه خوبونه
لومړی ځل یو نارینه ورته خوږ ایسي
لومړی ځل دی چې یو څوک یې خیال کې ګرځي
ملکه له څه مودې بدله شوې
پرځان پام کوي، سینګار یې ډېر خوښیږي
تر پخوا یې خلوت زیات دی، وي یوازې
کله کله بس له ځان سره لګیا وي
کله سره شي، کله پټه موسکا وکړي
کله کله لوړ قامت پر سمند ویني
چې یې څنې پر سورلۍ باد ته نڅیږي
د یو چا عجیبو سترګو ترې خوب وړی
د یو چا له غوسې ډکه څېره ګوري
قهرجن کاته د چا یې رایادیږي
یو ناڅاپه ځان راویښ کړي، هرڅه هېر کړي
غواړي بېرته خپل جهان ته راستنه شي
دا هرڅه تش لیونتوب ورته ښکاره شي
بیا هېلمند وي، بیا وطن وي، بیا ساکان وي

بیا جګړه د ساکستان او اشکانیانو
بیا پیلان د اردوان تر مخې راشي
تر جګړې پورې یوځو ورځې دي پاتې
اوګزریاځ د لوی لښکر چارې سنبال کړې
د غشمنو، د ډال والو، نیزه والو
د څلوېښت زره سپرو، د ډېرو پلیو
د لرګینو لویو لویو منجنیقو
د ساکي خېلخانو ټول سالاران غونډ دي
شور و زوږ یې د جګړې پر څرنګوالي
د ساکي مېرمنو لوی لښکر راټول دی
ورسره د اوبو ژی او تنورونه
تېره کړي واستاکارو نیزې غشي
ټکېدلې اور کې پلنې تېرې تورې
د سرتېرو کوزړی له هوما ډکې
ملاوستنیو پورې ځوړندې پیالې دي
اوګزریاځ د ټولو چارو ډاډ ورکړی
بس یوازې د پیلانو کیسه پاتې
کک به راشي که به رانه شي جګړې ته
ټول لښکر سره دا لویه اندېښنه ده
لښکر څه چې د ساکانو اووه ټېره
لارې ګورې، ګوندې راشي پهلوان ستر
لا خبر د هو! یا نه ! راغلی نه دی
پیل افګن کک لا یوازې دی مانۍ کې
ځوارلسم د میاشتې ورو ورو نږدې کېږي
د فراه خواته لښکر سبا کوچیږي
ولولې دي په څپو د ټولو زړو کې

دا جګړه د مرګ وژوند لویه جګړه ده
د هېلمند اوبه خو ژوند د ساکستان دي
اردوان دی راروان چې هېلمند لوټ کړي
ملکه د اندېښنو څپو لاهو کړه :
کک به راشي د پیلانو دې جګړې ته ؟
مورِ به ناڅاپه راووځو په فراه کې
د بند لاره به کړو بنده په پارتیانو
پیل افګن که پیلان دلته په ګونډو کړي
اردوان به له فراه څخه تېر نه شي
د هېلمند څپې به ځي په خپل بهیر کې
ساکستان به وي سمسور په شنو باغونو
ان له بُسته تر زرنګه به بیلیږي
ډېر لیښتي، لویې ویالې له شنو نهرونو

اتلسم سرود

د فراه پراخه دښته لکه رغوی
بېگاه شپه د څوارلسم وه، سپوږمۍ سپینه
اوس سهار دی، خو لا لمر ختلی نه دی
د لویدیځ خوا ته ورپې تیټې غونډۍ دي
د غونډیو ترشا، لرې په افق کې
د اسمان خواته نرۍ دوړه ښکارېږي
ختیځ خوا ته، یوه هسکه پرښه باندې
د ملکې زرینې کېږدۍ ولاړه
څو سپینږیري مخور یې تر څنګ ناست دي
ملکې نن د جګړې جامې اغوستي
اوګزریاځ د ملکې تر څنګ ولاړ دی
د لویدیځ لرې افق ته په ځیر ګوري
د غونډیو تر شا دوړه ورته ښیي
دغه دوړه د پارتیانو د لښکر ده
درنه دوړه ښیي دا چې سپاره ډېر دي
د پیلانو درون کاروان هم ورسره دی
له ختیځه لا لمر څرک نه دی وهلی
چې له لرې د لویدیزو لوړو شاته
د لښکرو د پښو دوړې نږدې شوې
درې څلور منزله لرې ، له یو بله
دوه لښکره شرنګوي تورې او زغرې
بې خبره دی لښکر د اشکانیانو
ځي چې بند د ساکستان ته ورنږدې شي
د فراه او بست تر منځه هلته لرې

د پیلانو په زور مات د هېلمند بند کړي
خو خبر نه، چې ساکانو لار نیولې
له زرنگه تر فراه پورې راغلي
اشکاني لښکر مغرور دی، کبرجن دی
د پیلانو لوی لښکر باندې نازېږي
هر یو پیل یې لکه غر داسې روان دی
زغره وال سرتیري دوه کتاره درومي
د پیلانو کاروان ساتي له یرغله
اشکاني لښکر روان دی څلور برخې
لومړۍ کرښه زغره وال غشي ویشتونکي
ورپسې دي گڼ سپاره چټک سرتیري
منځ کې سل پیلان روان دي لکه غرونه
څلورم کتار کې گڼ پلي روان دي
د سپرو لومړی کتار کې هسک بیرغ دی
د بیرغ تر څنگ یو چتر د بخملو
تر دې چتر لاندې ناست پر یوه تور اس
اردوان پاچا روان په ډېر غرور دی
دیخوا مشر د ساکانو اوگزریاخ دی
د تیشخولو د ټبر هغه ستر مشر
چې ساکانو کې هوښیار هم زړور دی
د ملکې زرینې زړگی درزېږي
اندېښنې یې د زړه ورو ورو لا زیاتیږي
چې د کک پرېکړه به څه وي؟ څه به وکړي؟
زما مینه به یې زړه کې وي پرېوتې ؟
زما لیدو ته به یې زړه کې تلوسه وي ؟
د خپل قوم او خپل هېواد په ننگ به راشي؟

د زرینې د ورتلو خاطر به وکړی؟
ما خو ډېر په ډاډ ساکان جنګ ته راوستي
د سالار کک پر وفا مې شرط تړلی
خدایه ما مې خپل ولس ته کمه مه کړې
سالار ککه ! نن چې ورځ د مرګ و ژوند ده
لا تراوسه دې خبر د راتلو نه شته
اوس چې دوړې د دوښمن د لښکر ښکاري
اوس چې غږ یې د ګامونو اوریدای شو
خو ته نه یې ، نه دې وهم د ګورزونو
اوس چې اورو هوی وهای د سل پیلانو
نښې نه شوې راښکاره ستا د ګامونو .

نولسم سرود

لمر لومړۍ زرينه څرېکه له غره وکړه
د فراه هواره دښته لکه رغوی
لمرخاته خواته يو سپل مرغۍ راتاو شوې
د سهار وږمه پسته پسته لګېږي
ګډ د ترخې او سونګوري بوی يې راوړ
د وږې څرمښکۍ څپ شو، لار يې وکړه
په پسته دوړه کې ولاړه او پناه شوه
جارو بوټي لاندې چټکی په هوا شو
ټولې سترګې لمرلويده لوري ته ځير دي
د وړو غونډيو منځ کې لار ته ګوري
د ساکانو د غشمنو لښکر خور شو
شمال لور ته غځېدلي واړه غرونه
کماندار غشي ويشتونکي ساکان راغلل
د دې ټيټو غرو پر وليو يې مورچې شوې
اوګزرياخ ورته د لارې کرښه ښيي :
بس لومړۍ څپه چې راشي د پارتيانو
يوناڅاپه پرې د غشيو باران جوړ کړئ !
له دې ځايه ټول لښکر دی تر څار لاندې
نيزه وال يو څو سپاره به درسره وي
چې د غره لمنې وساتي دوښمن نه
اوګزرياخ پر ايره يې اس چست چالاکه
له يو اړخه دی په منډه ځي بل اړخ ته
د جګړې شيبې ورو ورو رانږدې کيږي
د ملکې زرينې زړګی دربيږي

د سهار لومړنۍ وړانګې راخورې شوې
مخامخ غونډۍ له ورایه اوس ښکارېږي
یوناڅاپه د بیرغ څوکه ښکاره شوه
بیا ورو ورو د نیزه والو نیزې راغلې
د سپرو سرتېرو ښکاري اوس سرونه
اوګزریاڅ مخامخ ګوري لوی لښکر ته
زرینه پر هسکې پرښې ده ولاړه
د جنګي کېږدۍ درشل کې لښکر څاري
د ساکي خېلخانو نور مشران یې څنګ ته
د پارتیانو د لښکر سرونه شماري
شور و زوږ د لوی لښکر په غوږو اوري
د پښو خرپا، د تورو شرنګا خېژي
یوناڅاپه راښکاره شول غرونه غرونه
سل پیلان په زنځیرونو دي تړلي
پیلبانان یې پر څټ ناست دي زنګېدلي
د هر پیل تر مخ په منډه خادمان دي
د لښکر له ګامو خېژي خړه دوړه
له غونډېو لوېې دښتې ته کوزېږي
د زرینې تر دریځ په منډه راغی
اوګزریاڅ په ادب کوز شو ملکې ته:
عمر اوږد د ملکې شه تر ابده
زموږ لښکر پر لوړو سیمو ځای پر ځای دی
د غشمنو مور چې ټینګې دي په غرو کې
سپین لوګی چې د کېږدۍ تر څنګه پاڅي
نو توروم به د جګړې د پیل پو کړو
ملکه د اندېښنو په ټال زنګېږي

بس یوازې یې د (هو!) اشاره وکړه
اوګزرياڅ د اس په منډه ښرته ولاړه
د کاسیانو یو سپینږیري مشر وویل:
ګومان نه کړم، چې به کک جګړې ته راشي
تر دې وروسته یې په تمه نه پاتېږو
د ملکې زرینې عمر دې اوږد شي
چې دوښمن زموږ د غشمنو برید ته راشي
حکم ورکړئ ، چې سپاهیان سپین لوګی وکړي
د کاسي مشر وینا وه لکه غشی
ملکه یې په زړه بیا بیا ژوبلوله
د وروستۍ هیلې کمزورې پلوشه یې
د زرینې روح کې ورو ورو قتلوله
د پارتیانو لښکر نابېره تم شو
تر لښکر وړاندې څارګرو خبر ورکړ
مخامخ یې د ساکانو لښکر ولید
د جګړې کېږدۍ یې ولیده له ورایه
ناڅاپي یې د فراه دښته کې پام شو
چې ساکانو ورته لاره ده نیولې
یو منزل دي دوه لښکره سره لرې
اشکاني لښکر د تللو خیال بدل کړ
د سپرو یو لوی لښکر یې کړ راوړاندې
ناڅاپي یې د وړو غرو خوا ته مخ کړ
په دې نیت چې له دې لوړو پرې ورتاو شي
د سپرو لښکر چې راغی د غرو برید ته
ملکې اشاره وکړله اورتون ته
سپاهیانو کاغذي واښه لنبه کړل

تک سپین دود شو د کېږدۍ له اړخه پورته
د توروم لوړې نارې انګازې وکړې
او غشمنو غشي وټومبل لیندۍ کې
په یوه شېبه کې پورته شغهار شو
د اسمان خواته زرګونه غشي ولاړل
د پارتیانو د سپرو لښکر په ځغاسته
د ساکي لښکر په لوري را روان و
د سهار لمر پړکولې سپینې تورې
چې ناڅاپه له اسمانه باران راغی
د برېښنا په څېر د غشيو توپان راغی
په سلګونو سپاره پرې اېستل اسونو
غشیو وویشتل پارتیان په ځیګرونو
بل ځل بیا غشمنو غشي په لیندۍ کړې
بیا یې جوړ کړ پر سپرو باران د غشيو
یو څو پاتې ټپي شویو سپرو هی کړل
بېرته شاته د پارتي لښکرو خواته
اردوان په ننداره و د دې ټولو
د مرګ کومې ته پراته د ده سپاره وو
افرین یې په تدبیر کړ د ساکانو
په مغرور انداز یې وموسل لښکر ته
د وحشي ساکانو ترپ دی او یا خرپ دی
دوی لا خوند زما د ګوزار لیدلی نه دی
دوی خبر لا په دې نه دي چې زه څوک یم ؟
د ارشک (۲۳) د لوی کاله ستر شهنشاه یم
د پارتیا د لوی لښکر تر مخ روان یم
د رومیانو او مصریانو ماتوونکی

د بابل او ارمنيانو ايلوونکی
اردوان د خپل لښکر سالار راوغوښت
قهرجن او په لوړ غږ يې ورته وويل:
د غوبه و، پوونده و لښکر څه دی
چې زما مخې ته داسې ودرېدلی؟
زما سپاره يې ګڼ په غشيو راګوزار کړل
دوی لا خوند زما د جګړې ليدلی نه دی
زما په لاس يې د مرګ درد څکلی نه دی
د پيلانو لوی لښکر راولئ مخ ته
زنځيرونه ورپرانيزئ پښو نه
ترنګړونه ورته واغوندئ د زغرو
هر يو پيل داسې په وسپنو کې پوښ کړئ
چې د غشيو هم د تورو لار ترې نه شي
پر پيلانو قهرجنې کريغې وکړئ
چې له ويرې نه وحشي شي او سر واخلي
مخامخ يې پر ساکانو کړئ ورخوشې
لوی لښکر يې تر پيلانو لاندې دل کړئ
د سرتيرو ککرۍ کړئ پښو لاندې
اندامونه يې تر پيل لاندې لتاړ کړئ
نيزه وال او پلي بېل شول لار يې وکړه
د پيلانو لوی لښکر يې کړ راوړاندې
خادمانو لويې زغرې راخورې کړې
د ساکانو څارګر غره نه ورته ګوري
اوګزرياخ د نيزه والو ټولی راوست
د لښکر تر مخ يې ټول پر زنګون کېښ کړل
نېزې مخامخ دوښمن ته شولې نېغې

اوگزریاخ لا باوري پر خپل تدبیر دی
پټ په زړه کې وېرېدلی له پیلانو
خو لا هغسې چالاک د جنگ په کار دی
د سهار لمر اوس یوه نیزه ختلی
د زرینې ناکراره زړه دربیږي
مخامخ هلته پارتیانو ځان چمتو کړ
د پیلانو لښکر جوړ شو، راخوځیږي .

شلم سرود

تر کېږدۍ پورې د وینو وږم راغی
اشکاني سپاره پراته د غره لمن کې
له زخمي اسونو لاره ورکه شوې
بې سپرو هره خوا ځغلي په ډار وهم
زرینې سترګې کړې پټې غوږ یې ونیو
چېرته لرې یې تر غوږ د سیند ځپې شوې
د هېلمند د شرهار اواز یې واورېد
د لومړي ګوزار لپاره هېلمند خوښ دی
لکه سیند چې منندوی وي له ساکانو
د پیلانو اندېښنه لا پر خپل ځای ده
ملکې ژر سترګې پرانیستې افق ته
مخامخ دي راروان لکه د غرونو
سل پیلان په زغرو پوښ په غورځنګونو
راروان دي، چې ساکي لښکر چیکړ کړي
تر ګونډو لاندې سرتیري، بولندوی کړي
او بیا ورشي د هېلمند د بند په لوري
زړونه یخ د دغه بند په ورانېدو کړي
نیزه واله ساکان کېښې پر ګونډو ناست دي
د نیزو تېره سرونه یې نیولي
هغې خوا ته چې پیلان پرې راروان دي
ټول پوهیږي، چې پیلان پرې نه ژوبلیږي
نیزه وال به بلهاریان د ټول لښکر شي
خو ساکان د ویرې ، تېښتې خلک نه دي
د هېلمند په ننګ یې مرګ پر ځان منلی.

ملکه هرڅه ته ځیر ده ، برندې ګورې
یا به ټول مرو د پیلانو تر پښو لاندې
یا به بېرته اشکاني لښکر ستنیږي
یوناڅاپه کوم ساکي سالار نارې کړې :
هلته ګورئ! له جنوبه څوک رادرومي
د زرینې زږګی تُند په دربېدو شو
یوناڅاپه له خپل ځایه شوه ولاړه
وارخطا یې څو ګامونه کړل ورپورته
د کېږدۍ کینې اړخ ته تاوه شوه په منډه
د جنوب له خوا پراخه لویه دښته
لکه رغوي ته چې ګورې داسې ښکاري
خورا لرې پر اس دنګ سړی رادرومي
لکه غر داسې د جنګ سړی رادرومي
یو لوی ګورز یې پر اوږه دی اړولی
د سمند له هر یو ګام یې سپرغۍ خیژي
تورې څڼې یې له باد سره نڅیږي
له ډېر لرې یې پرتم له ورایه ښکاري
د ساکي لښکر له هره ځایه ښکاري
پر پراخه دښته داسې راروان دی
لکه غشی وي روان د باد پر څنو
لکه تېزه بېړۍ هسکه پر څپو وي
لکه تُند شاهین چې الوځي اسمان کې
په نڅا یې د سمند اوږده یالونه
د ګوربت بڼه یې هسکه پر جوغه ده
مخامخ دی راروان د لښکر خوا ته
اوس یې غبړ راځي له ورایه د تراټونو

په هوا کې يې د ګورز هيبت خوريږي
څه پرتم لري دا سپور زلمی چې ښکاري
عجيبه وېره په زړونو کې پرېباسي
هېڅ انسان دومره اغېز لرلای نه شي
مګر دا چېرته له نسله د اسمان دی ؟
که د ښکليو ښاپېريو او ديوانو
د کېږدۍ تر خوا د ټولو سترګې برېښي
د زرينې زړګی تند تند لا دربيږي
ولولې دي، خوشالۍ دي احساسات دي
چې يوځای پر زرينې باندې يرغل کړي
د جانان قامت يې وپېژاند له ورايه
څاڅکي اوښکې يې له سترګو رابهيږي
سپور له ګورز سره په منډه راروان دی
د جګړې ډګر ته مخامخ رادرومي
څه چټک، څه پرتمين، څه وهمناکه
لکه تندر را روان دی را رسيږي .

يويشتم سرود

يو شاهين پر لويه دښته بيا راتاو شو
دوه هوسۍ په منډه وختلې غره ته
غرنيو بوټو ونځل هوا ته
د فراه پراخه دښته ده هواره
لمر ځليږي، خو ګرمي لا ډېره نه ده
د سرتېرو زړونه ډک له اضطرابه
زغره وال پيلان بس څو ګامه دي لرې
په وحشت په ليونتوب وهي رامنډې
د ساکانو د لښکر خوا ته رادرومي
پر سمند پرتمين سپور په منډه تېر شو
يو نظر يې ملکې ته مخ راواړاو
د کېږدي تر مخې تېر د باد په څېر شو
زرينې له اوښکو ډکې سترګې يووړې
پر جانان يې د خواږه نظر برېښنا شوه
هسک د غره په څېر سپور، ورغی په منډه
د پيلانو ياغي شوي لښکر مخ ته
سهمناکه ګورز يې تاو کړ له خپل سره
اوګزرياځ هم پونده ورکړله خپل اس ته
شل سپاره نيزه وال هم په ده پسې شول
د پيلانو وحشي شوی لښکر راغی
پوښ د وسپنې د زغرو په ترنګړو
لومړنی پيل مخامخ په کک راتاو شو
لکه تندر يې پر سر د ګورز ګوزار شو
پر تندي د ګورز ګوزار سره ايسار شو

پیل پر ځان لکه زخمي ښامار راتاو شو
په یوه ګوزار راپریوته پر زمکه
نېزه والو د پیلوان سینه کړه ننښه
کک د بل پیل خوا ته تېر په ډېر تلوار شو
اوګزریاخ له ډېر ه ځوښه چیغه وکړه
خپل لښکر یې شاته وویست د غره خو اته
د پیلانو غویمنډ جوړ پر همدې ځای شو
کک پر بل او بیا پر بل پیل ګوزار وکړ
د سالار سمند لښکر کې د پیلانو
داسې الوځي د مست ګوربت په شانې
پهلوان کک یې ولاړ پر رکابونو
تاووي د غره په څېر ګورز له خپل سره
هر ګوزار یې د پیل سر یا زنګون مات کړي
زغره وال ترنګړ یې ننوځی مغزو ته
هیاهو ده ، شرنګهار دی او دربا ده
د کک هووو !! ده، د سمند یې شیشنهار دی
اوګزریاخ او نیزه وال هم ورپسې دي
پیلوانان دي تر پښو لاندې دل شوي
خپل پیلان ورته بلا شول له هیبته
کک لا ګورز له سره تاو کړي غورځنګ وکړي
د بل پیل د ملا هډوکي په خرپ مات کړي
ګڼ پیلان له ډېره وهمه هر خوا تښتي
څه یې ببرته د پارتي لښکر په لور شول
څه یې مات و ګوډ ولاړ دي او ستمیړي
څو یې دښته کې خواره واره په تېښته
پیلوانان د ځان له ډاره ترې خواره شول

څه يې راغلل لاس ترلي تر ساکانو
د کک گورز په وينو سور دی د پيلانو
لا يې هم له سره تاو کړي ، گوزار وکړي
اردوان هرڅه په رڼو سترگو گوري
له هر پيل سره يو ټس تندي ته ورکړي
اردوان خپل دوښمن وپېژاند له ورايه
د کک گورز يې پېژانده له ډېر پخوا نه
دا له کومه شو ؟ او دلته څنگه راغی ؟
څنگه پريوت له اسمانه لکه ټکه
لکه تندر راگوزار شو له فلکه
اردوان له پيلوانانو خپل پيل وغوښت
اس نه کوز شو، پر شاهي پيل باندې سپور شو
مخامخ يې له سپرو سره ور هی کړل
د کېږدی په لور روان شو په ډېر خښم
ملکې چې اردوان وليد له لرې
د خپل اس او پلنې تورې غږ يې وکړ
زرينه د جنگ کېږدی پردې ته ولاړه
شپږ ورسته هسکې پرښې څخه لاندې
څو سپاره پر اس راښکته شول ډگر ته
يو نقاب پرمخ چټک سپور يې ترمخ و
د ساکي ټبر مشران هم ورپسې ول
نقاب پوښه لکه چتکی داسې تېز دی
مخامخ د اردوان په لوري ولاړل
اردوان نيزه په لاس توره ترملا دی
د خپل پيل په کجاوه کې نېغ ولاړ دی
کک لا گورز تاو کړي له سره، پيل گوزار کړي

یوناڅاپه یې ورپام شو اردوان ته
مخامخ ورته سپاره ساکان ښکاره شول
نقاب پوښه سپور یې ولیده چالاکه
اوگزریاخ ته یې په بېړه لاس اوچت کړ
ته ورځه! د ملکې ملگرتیا وکړه
ما یوازې له پیلانو سره پرېږده
اردوان په ملکې پسې روان دی
لښکر بوځه د میدان منځ ته ورکوز شه !
اوگزریاخ په ډېره بېړه اس راتاو کړ
اندېښمن دی، کک یوازې څنگه پرېږدي؟
دا دې څنگه ازموینه کې راگیر کړم؟
خدایه تا ته مې سپارلی پهلوان کک
اوگزریاخ لښکر روان چست و چالاک کړ
مخامخ د اردوان په لوري ولاړل
نقاب پوښه سپور پر سپین اس مخامخ شو
اردوان نیزه گوزار کړه د سپور خوا ته
د سپور ډال د اردوان نیزه کړه کړه
اوگزریاخ لکه سیلاو پرې راروان دی
دوه لښکره سره اوس غاړه غړۍ شول
تورې پورته شوې، نیزې شنې په هوا شوې
د اسونو شیشنهار ، د پلیو شور دی
په دا منځ کې اردوان پر پیل خرام کړي
لکه مچ د غره پر سر داسې ښکارېږي
نقاب پوښ سپور ته حیران دی، چې دا څوک دی؟
څه چالاکه ، زړور دی څومره تېز دی
د جگړې په هنرونو ښه پوهېږي

څو پارټي سپاره يې پرېباسل له اسه
اردوان د کېږدۍ خوا ته ورتلل غواړي
نيت يې دا دی، چې زرينه راپيدا کړي
غواړي ونيسي ژوندۍ ښکلې زرينه
د هېلمند ها ساتندويه ، هغه سپينه
خو دې سپور پر مخ نقاب او څو يارانو
د کېږدۍ خوا ته د ده لاره نيولې
اردوان له غوسې مار غوندې تاوېږي
ښه اوږده شېبه جګړه د دې ټولي وه
د پاچا لار يې تړلې وه کېږدۍ ته
هاخوا لرې کک لا جنګ کړي د پيلانو
د زخمي پيلانو شور دښته کې خپور دی
د کک ډېره اندېښنه ده ملکې ته
زرينه ترې ورکه شوې په جګړه کې
خدايه! څه شوه زما د ژوند وروستنۍ هيله؟
زه د دې په غېږ جګړې ته يم راغلی
زه د دې ښايست بيا ژوند ته يم راوستی
خدايه! وېې ساتې ، ته يې ساتندوی شې
بې زرينې ژوند تياره دی، بې مانا دی
بې زرينې ژوند قيامت په دې دنيا دی .

دوه ویشتم سرود

سره غرمه ده، ځرمښکې سیوري ته ځغلي
دوه شاهینه د غره ځالې ته ستانه شول
خړ کربوړی پر ډبره څک کیږي
په هوا کې تود د وینو وږم خپور دی
لا په دښته کې شرنګا د تورو خیژي
ګڼ سر تیري د پارتیانو مړه، ټپیان دي
اردوان لا د زرینې په لټون دی
نقاب پوښ سپور یې لا ګرد تر پیل تاویږي
اردوان پر نقاب پوښه سپور خښمیږي
خپل شاهي پیل یې راتاو کړ پرې ناڅاپه
پیل درنه پښه را کوزه پر سپین اس کړه
اس په ملامات شو او سپور ترې راګوزار شو
نقاب پوښ جنګیالی ولویده په خاورو
په لویدو کې یې د مخ نقاب شو لرې
ول ول ووتې له خوده تورې زلفې
یوناڅاپه د زرینې مخ ښکاره شو
لکه ښکلې د سیند بته، تکه سپینه
ببرته چسته راولاړه شوه زرینه
اردوان له حیرانتیا ګوته پرغاښ کړه
هغه څوک یې چې غوښته په اسمانونو
خدای ورکړې وه پر زمکه راپرېوتې
ملکې د تورې لاستی لاس کې ټینګ کړ
یو پارتي سپور اس د دې خواته راهی کړ
ملکې په یو ګوزار له اسه پرې یوست

اردوان په مکر جنه خندا موسک شو
شاهي پیل یې ورو ورو وړاندې را رهي کړ
اوګزریاخ له څو پارتیانو سره ښکېل دی
یوناڅاپه یې زرینې ته ورپام شو
په جګړه جګړه یې ځان ورته نږدې کړ
یوه بله ډله راغله د پارتیانو
د تېښخولیو له سرداره ګرد راتاو شول
اوګزریاخ یې بیا په جنګ باندې اخته کړ
شاهي پیل رانږدې کېږي ملکې ته
د زرینې ساکي وینه په غورځنګ ده
ماساګیته سکه لور د تایمرېس ده
ملکه په ویره هېڅ نه ده خبره
مخامخ د اردوان پیل ته ولاړه
په ډېر خښم اشکاني پاچا ته ګوري
پیل نه ګرد چاپېر تورزن دي د پارتیانو
نیزه والو کړۍ کړۍ خپل پاچا دی
د ساکانو له تورزنو نه یې ساتي
اوګزریاخ د لښکر منځ کې لا جنګیږي
یوناڅاپه کړۍ ماته شوه له شانه
څو سپاره پارتیان راپرېوتل پر زمکه
د پیل شاته پر سمند کک راښکاره شو
سور په وینو له لوی ګورز سره راهسک شو
اردوان لا په مکاره خندا موسک دی
مخامخ یې پر زرینې سترګې خښې
پیل روان دی ، د پاچا په لاس کې توره
د زرینې لاس کې هم توره ځلیږي

یوناڅاپه کک نارې کړلې: هی!! یاهو !
گورز په یو گوزار د پیل پښه کړه ماته
پیل را نگوښي، د پاچا ډولۍ کږه شوه
بل گوزار د پیل پر بله پښه راغی
د زنگون د ماتېدلو یې خرپا شوه
پیل د غره په څېر راو نړېد پر زمکه
د پاچا ساتونکي لرې شول په ځغاسته
اردوان ښکته پر زمکه رانسکور شو
سمند وشپشنېد پر دوه پښو راهسک شو
کک یې گورز سره تر نیم اسمانه لوړ کړ
وړاندې راغی ملکې سره ارام شو
کک له اسه لږ ورکوږ شو خپل جانان ته
یوناڅاپه یې نرۍ ملا نه لاس تاو کړ
زرینه یې چسته پورته کړه سمند ته
ملکې تر خپل جانانه لاس چارپېر کړل
سمند بیا هسک شو پر دوو پښو باندې
له میدانه د وتلو لاره گوري
لوړ بیرغ د اشکانیانو را پریوتی
اوگزریاڅ شو مخامخ زخمي پاچا ته
اردوان د سالار سترگو ته چې ځیر شو
له هیبته یې لړزه پر بدن راغله
د تیشخولو سردار ودرېد پاچا ته
چې ژوندی یې لاس تړلی راروان کړي
خو ناڅاپه اردوان تورې ته لاس کړ
اوگزریاڅ یې سر سري پر مټ ټپي کړ
د تیشخولو سردار توره پرې راتاو کړه

د لښکر تر پښو لاندې يې سر ورغښت
هياهو له بريمن لښکره ووت
د ساکانو بېرغ پورته شو درې رنګه
اشکانيانو کړې ګوزار تورې پر زمکه
جګړه ودرېده ، سرتيري په غوغا شول
د ساکي سوبې خوښۍ ته په هاها شول
***
مازيګر د اسمان څنډې تکې سرې شوې
لکه لمر ته وي شيندلې ډېرې وينې
خونړۍ ورځ پر فراه ده تېره شوې
خړه دښته په سرو وينو رنګېدلې
د پيلانو مړي ښکاري غرونه غرونه
ټپوسان له لرې لرې راروان دي
په ناوونو کې نارې دي د ګېدړو
د ساکي لښکر کېږدۍ دي پلنې شوې
د هوما څُمان يې کوز کړل له اوښانو
نن ماښام به د سرتېرو مجلس جوړ وي
څوک به مستې ټپې وايي څوک سندرې
هر ټبر به کوي خپل خپل اتڼونه
د ساکانو سرداران سره را غونډ شول
د کېږدۍ ترڅنګه بيا سره راپنډ شول
د بريا زيرى يې ښکاري په څېرو کې
د هېلمند سرود غږيږي په ټپو کې
خوشالي د ستر دوښمن د ماتېدو ده
د ساکانو هسک بيرغ په رپېدو ده
په دې منځ کې ملکه زرينه نه شته

هغه ډېره مدبره ، زړه وره
هغه ښکلې، ها مغروره خیالیگره
ها سوبمنه، هغه ډېره بختوره
اوگزریاځ په یوه شوخه خندا موسک شو
ورپه یاد د زرینې او کک چلند شو
په پلرینه مینه خوښ په دې پیوند شو

درویشتم سرود

مازیگر دی ، لمر ساه ډوبی په افق کې
د لویدیز اسمان لمنه تکه سره ده
د لمر سره سترګه لا ځیر دښتې ته ګوري
ځای ځای وریځې هم له رنګه تکې سرې دي
هلته لرې دی روان جنوبختیځ ته
یو سمند په تنده منډه، مست سرکشه
پرې د غره غوندې یو هسک قامت ښکاریږي
شاته پیغلې ورنه غبرګه تاوه کړې
اوږدې زلفې یې د باد څپو ته ناخې
تر جانانه د پېروتې په شان تاو ده
دوه بدنه پر یوبل خوارګه تاوده دي
غبرګه ډکه د زرینې له جانان ده
دا شېبه ورته ژوند ښکلی پر جهان دی
پهلوان نه مرمرینې متې تاو ې
بندیوان د چا د غېږې د زندان دی
نن شپه ټوله د جانان ترخنګ سفر دی
د ښایست او مینې تاج یې نن پر سر دی
کک که تږی شو د یار سترګې به نوش کړي
د جانان شونډې به وخښي تر مستیه
د ملکې عشق یې نن زړه کې خروش کړي
نن شپه چېرته لاله زار کې د دوی شپه ده
تر هېلمنده لویه لار کې د دوی شپه ده
د هېلمند تر څنډو ډېر مزل لا پاتې
دغه شپه د ژوند تر ټولو خوږه شپه ده

پر دوښمنو برى يو خوا جانان بلخوا

پر دوه زړونو د مراد وږمه خوره ده

هېلمند غواړي مينان تر خپلې غاړې

چې يوبل سره د مينې په خوند پوه شي

د څپو د مستانه شوخيو خو اته

په خوږو د يوه نوي پيوند پوه شي

سمند ځي په منډه منډه تر هېلمنده

چې د عشق نوى داستان ورته بيان کړي

راز ونياز باندې ماړه دوه مينان کړي

عشق د لويو حماسو دى د منځ ټکى

عشق د هرې اتلوالۍ د زړه زړى

د عشق شور دى چې ودان لوى ساکستان دى

عشق له بُسته تر زرنگه لا روان دى

د عشق زور د ى چې هېلمند دى د ساکانو

هېلمند مست دى، هېلمند غاړې غورځي

هېلمند خپلو مېلمنو ته لارې څاري

هېلمند تږى دى، چې راشي دوه مينه

د څپو تندى يې کېږدي پر لمنه

پېړۍ وشوې چې هېلمند څپې څپې دى

مست، سرکشه ، ډک له شوره، له هيبته

سيند د کک. زرينې عشق ته سلامي دى

له هغه وخته تر ننه لا جاري دى.

پاى : د ۱۳۹٦ کال د چنگاښ (سرطان) ۳۰/۲۹ شپه يولس نيمې بجې ؛ کابل – جمال مېنه

پایځوړونه :

۱. هېلمند، هیرمند، هندمند، هیلمن او هیرمن د هېلمند سیند زاړه نومونه دي. په اوستايي متونو کې یې (هئتومنت Heatumant) بللی، چې مانا یې ده د بندونو خاوند سیند. دا سیند د بابا له غرونو سرچینه اخلي او په افغانستان کې دننه، تر ۱۱۰۰ کلیومتر مزله وروسته په هامون کې تویېږي. (هیر) په زړو ایندواروپایي ژبو کې د اوبو یا چټکو روانو اوبو په مانا ده، چې په پنجهیر (پنج + هیر، اوس پنجشېر) کې یې هم ریښه شته .
اوېستا: هېتومېنت= لوند خوړ د ډوب = وچ خوړ پر وړاندې؛ پوهاند زیار

۲. ساک یا ساکان، زړه پارسي سکه saka، یوناني سکیت، او سیت Scyt د اریایي یا هندوآریایي او بیا آریاني ژبتوکمیزې ځانګې له پینځو ځانګو څخه یوه ستره او بیا باختري ځانګه ده... پخپله د پښتنو نیکونه او ژبه یې (ساکي) د پښتو نیا (انا) ښوول کیږي. (پښتو او پښتانه د ژبپوهنې په رڼا کې) پوهاند م. ا. زیار. دوهم چاپ. ۶۱۱-۶۱۲ مخونه.

۳. زرنګ، درنګیانا، زرنګیا، زرنج(معرب) تر ساکي ایمپراتورۍ مخکې د ساکستان یا سیستان نوم و. زرنګ د هیلمند ولایت د نادعلی ولسوالۍ له پولو پیل او بیا تر اوسني زرنج پورې چې د نیمروز ولایت منځۍ ده د هیلمند سیند پر غاړو پرتې ودانې سیمې ته ویل کېدل. زیار: ۶۱۶ مخ

۴. په ساکي ګروهه کې د سیندونو او سمندرونو ښښتن، زیار : ۱۱۰

۵. هاپي (اپي) ساکي ربةالنوع چې د زمکې ښښتنه بلل کېده او د اسمان د ښښتن مېرمن وه ، زیار: ۱۱۰

۶. په زردښتي ګروهه کې د اسماني پرېښتو یو ډول وې، چې د زردښت د بیا زېږون هګۍ (نطفې) یې په هېلمند سیند کې له اهریمن څخه ساتلې.
۷. - هوما (په اوستا کې) ، سوما (په ریګویدا او زړه هندي کې) د هوما بوټي له شیرې څخه جوړو شویو شرابو ته ویل کېدل، چې په زردشتي او ساکي متونو کې مقدس او رغوونکی ښښاک ګڼل کېده . ساکانو دغه ښښاک ډېر زیات ښښه، ان چې یوه ساکي خېلخانه یې هومایي ساکان ګڼل. د هوما بوټی به یې د شپې رېبه، ځکه د ورځې یې شیره لمر وچوله .

۸. تایمرېس یا لومړۍ زرینه د مساگیتو ساکانو ملکه او زموږ د منظومې د ملکه زرینې (دوهمې زرینې) غوره نیا وه، چې ستر هخامنشی پاچا کوروش یې د خپل زوی (سپاراگه پایسس) په کسات کې وواژه. د دغې ملکې ذکر په گڼو تاریخي سرچینو کې شته، اکاډمیسین پوهاند عبدالشکور رشاد د هغې په اړه یوه کوشنۍ پارسي منظومه لري، چې (کوروش خون آشام) نومیږي .

۹. باکتر، باختر، باکتریا، بخدي اوسنی بلخ

۱۰. هیندوکش یا د اوبو کڅوړه، هیندوکوش، هیندوکوښ، هندوکش

۱۱. باگرام؛ اوسنی پېښور، ناگرویهار؛ اوسنی ننگرهار

۱۲. کابورا، کابل

۱۳. ساکانو به د خپلو دوښمنانو د پرې کړیو کوپړیو ننښې له ځانه سره د ویاړ په توگه گرځولې، ځینې به یې په زرو کې پوښ کړې وې او هوما به یې په کې څښله.

۱۴. ۱۵- ۱٦- ۱۷- ۱۸ – ۱۹ -۲۰ - اووه واړه ساکي خېلخانې دي، چې بشپړ جزیات یې د پوهاند زیار په یاد شوي کتاب کې موندلای شئ ، تیشخولي ساکان هغه وو، چې د تېرو څوکو والا خولۍ یې پر سر کولې ،

کڅوال ساکان د پارادریایي ساکانو په نامه یادېدل، دوه ډلې ساکان (پارادریا) او (پاراسگدیا) پېژنو، چې لومړۍ یې تر آمو ورپورې غاړه او دوهم یې تر سوغد – سغد ورپورې غاړه ساکان یاد شوي دي.
هومایي هماغه د هوما پنځوونکي ساکان دي.

ماساگیت تر ټولو مشهوره او لویه خېلخانه ده، چې د واکمنۍ اوږده مخینه لري، لومړۍ زرینه (تایمرېس) او دوهمه زرینه دواړه ماساگیت یا مساگیتې ساکانې وې.

اسپه یان هغه ساکان دي، چې په خپلو نومونو پسې یې د اسپه وروستاړی د ویاړ په پار تاړه.

دهاوي، داوي، دای، دایکي، ساکي خېلخانه ، په دایکندي (د دایانو کنده یاکلی) دای چوپان او دای میرداد کې یې ریښې موندلای شئ.

کاسیان د ساکانو مقلوبه بڼه ګڼل کیږي، چې ریښه یې په کاسي غر (کاشغر)، کاسمیر(کشمیر) او نورو ګڼو جغرافیایي نومونو کې موندلای شئ.

۲۱. ساکستان، سیستان، سګستان، سګزستان، سجستان او سقستان (معرب) اوسنی سیستان چې د افغانستان او ایران ترمنځ په دوو سیستانونوویشل شوی ، له آره ساکستان و او هغه هم له درېیمې مخزېږدې پېړۍ راهیسې، چې باختري ساکان ورته راوکوچېدل، تر دې مخکې یې زرنګ باله،(زیار : ۶۱۵.۶۱۶) ، ساکستان د هېلمند اوبو له برکته سمسور او ښېرازه هېواد و، چې اوس یې لویه برخه په افغانستان کې ده.

۲۲.بُست، همدغه د هېلمند په لښکر ګاه کې پروت بُست دی. ساکانو بُست د سپېڅلي ځای په توګه لمانځه، ځکه دلته د ارغنداب سیند له هېلمند سره یوځای کیږي .

۲۳ . اشکانیان یا پارتیان په پارس کې د پاچایانو هغه لړۍ وه، چې له ۲۴۷مخزیږدي تر ۲۲۴ زیږدي پورې یې پر پخواني پارس، عراق او نورو سیمو واکمني درلوده. د دوی لرغونی مشر اشک یا ارشک نومیده چې د (پرني) قبیلې مشر و، د لومړي مهرداد پرمهال یې د زاړه بابل په نیولو پسې پایڅې رابډو هلې او تر دې وروسته یې د فرهاد پاچا په زمانه کې رومیان پسې واخیستل، فرهاد پاچا د ساکانو په لاس ووژل شو، چې کیسه به یې وروسته ولولئ،اردوان د فرهاد زوی او ځایناستي، څه د پلار په کسات او څه هم د هېلمندپرسیند د اوبو بند د ورانولو او خپلې خواته د سیند د بهیر اړولو په پار پر ساکستان راوبلوسل، چې ساکانو بیا هم مات کړ. دغه منظومه د همدې ساکي حماسې کیسه ده. د اشکانیانو (پارتیانو) د واک لړۍ د لومړي اردشېر په لاس ورټوله شوه.

۲۴. اوگزریاځ، په یوناني اوگزریاتس ، په دې نامه دوه کسان پېژنو، یو په سغد کې د پاراسوگدیایي ساکي قبیلې مشر او د روښانې پلار، چې له الکساندر (سکندر) سره وجنگېده، خو وروسته یې ورسره سوله وکړه او الکساندر یې له لور (روښانې) سره واده وکړ، د نورو معلوماتو لپاره د پوهاند زیار (رخشانه یاساکه پښتنه روښانه (Roxãna)ځنگه د سکندر مېرمن شوه ؟) لیکنه کتلای شئ. دوهم اوگزریاځ همدغه د زرینې په دربار کې د تیشخولیو ساکانو پوځي. سیاسي مشر دی، چې له پارتیانو سره په جگړه کې، د زرینې د ساکي لښکر مشري کوي.

۲۵. له رومي ځار (سیزر. قیصر) انتیوخوس سره د اشکاني پاچا فرهاد جگړه د بابل او ماد پرسر په ۱۲۸ مخزیږدي کې پېښه شوه، په دې جگړه کې فرهاد له ساکانو مرسته وغوښته، خو هغوی یوځه ناوخته ور ورسېدل، چې فرهاد یې په همدې پلمه له وندې ورکولو غاړه وغړوله، ساکان غوسه شول او د یوناني لښکر . چې دوی هم له فرهاده خپه ول. په مرسته یې اشکاني پاچا فرهاد مات او په جگړه کې وواژه. تر دې پېښې وروسته د فرهاد زوی اردوان د پارتیا پاچا شو. پوهاند زیار په (پښتو او پښتانه د ژبپوهنې په رڼا کې) کتاب کې دا پېښه په ۷۵ مخ کې یاده کړې ده.

۲۶. د کک کهزاد کلا د فراه ښار جنوب ته ۱۵ کیلومتره لرې پرته ده، چې د یوه غره پر ډډه جوړه شوې ده، له ماسره، چې د دغې منظومې د لیکلو فکر پیدا شو، نو لومړی کار مې د همدې کلا له لیدلو څخه پیل کړ . دې کلا ته کافر کلا هم وایي، د خلکو تر منځ د دې کلا په هکله ځینې داسې یادونې شته، چې د اساطیري. افسانوي او تاریخي روایتونو یوه گډوله یې بللای شو.

۲۷ . د فراه تاریخي کلا، چې د فریدون د کلا په نامه هم مشهوره ده، د تاریخ له ټولو ناورینونو او ویجاړیو سره سره یې لا هم خپل عظمت ساتلی دی. دغه کلا ۹۹ برجونه لري او تر ۳۰۰ جریبه ډېرې زمکې څخه راتاو شوې ده، فراه کې د زاړه ښار په نامه هم یادیږي او ویل کیږي، چې تر اویا یا اتیا کلونو پخوا هم د فراه ولایتي مرکز په کې و. دوه دروازې لري، چې یوې ته د کندهار او بلې ته د هرات دروازه وایي.

۲۸ . روښانه، ساکي نوم دی. یو نانیانو ورڅخه (رکسانه) جوړه کړې او پارسیانو (رخشانه) گڼلې ده، ساکي نجومیانو او پال نیوونکیو د (روښانه) په نامه یو کوشنی، خو روښانه ستوری هم پېژانده، چې د نیکمرغۍ ستوری یې گاڼه (وگ : سکندر ورکسانه د جوآن کریسپي لیکنه، د عبدالحمید فریدي عراقي ژباړه.)
یوه روښانه د اوگزریاځ (اوگزریاتس) لور وه، چې د سغد په جگړه کې د الکساندر (سکندر) مېرمن شوه. د فراه دغه روښانه د سیمې د یوه ساکي واکمن مېرمن وه، چې د ساکي قبیلو ترمنځ په خپلمنځي جگړو کې ووژل شو

او د (کک) په نامه زوی. زمور د منظومې اتل. ترې پاتې شو، روښانې د خپل وژل شوي مېړه پرځای کلونه کلونه پر فراه حکومت وکړ.

۲۹. تېسپون، تېسفون : کم وزیات شپږ سوه کاله د پارس پلازمېنه و، دا ښار په اوسني عراق کې دی. د اشکانیانو په دوره کې د دوی پلازمېنه و، په ساساني دوره کې یې هم خپل سیاسي. اقتصادي ارزښت ساتلی و، خو پر سیمه د عربانو تر یرغل وروسته لوټ او ورو ورو په کنډواله بدل شو.

۳۰. دا لنډی یا یې مفهوم، د ځینو څېړونکیو له خوا په هغې دورې پورې اړوند ګڼله شوې ده، چې اریاني ځوانانو به د شپې له خوا د هوما یا سوما ګلونه په غرونویا دښتو کې رېبل.